

DISLEKSIJA

VODNIK ZA STARŠE

Dyslexia - Parents' and Teachers' Collaboration

bravo

društvo za pomoč
otrokom in mladostnikom
s specifičnimi učnimi težavami

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

376

616.89-008.434.5:37

DISLEKSIJA : vodnik za starše / [slovensko izdajo uredili Milena Košak Babuder in Marija Kavkler]. - Ljubljana : Društvo Bravo, 2013

ISBN 978-961-92931-3-3

1. Košak Babuder, Milena
266168576

Pristojna ustanova je „Pädagogische Akademie des Bundes in der Steiermark“, Hasnerplatz 12, Graz, Avstrija. Prvi dve leti je projekt koordiniral mag. H. Posch iz Graza. Tretje leto je koordinacijo prevzel R. Claes iz Luxembourga. Koordinatorja je delovna komisija pooblastila za pripravo in končno obdelavo ter tiskanje te publikacije.

Ta publikacija in vsi njeni deli so zaščiteni z avtorskimi pravicami.

Ponatis in/ali vsakršno razmnoževanje tega vodnika ali njegovega dela je dovoljeno samo po predhodnem dovoljenju s strani mag. H. Posch in R. Claesa.

Oblikovanje naslovnice © Mr. Patrick Pax, Luxembourg.

Slovensko izdajo sta jezikovno in strokovno pregledali in uredili Milena Košak Babuder in Marija Kavkler. Lektorirala jo je Bernarda Kejžar. Pregled in lektoriranje je bilo opravljeno brezplačno.

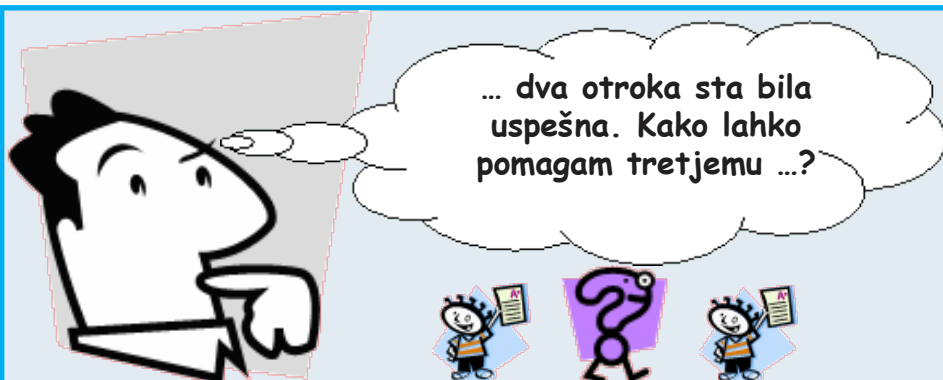
Tiskano v Sloveniji, 2013 - Naklada: 1000

Izdajatelj: Bravo - Društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami, Gotska 18, Ljubljana

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije.
Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

0. UVOD	5
1. KAJ JE DISLEKSIJA?	7
2. ZGODNJE ODKRIVANJE IN PREPREČEVANJE	11
3. RAZVOJ JEZIKA IN GOVORA	13
4. DRUŽINSKE RAZMERE IN DRUŽBENI KONTEKST	17
5. INTERAKCIJA MED ŠOLO IN STARŠI	21
6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?	25
7. MOTIVACIJA IN SAMOPODOBA	33
8. UČNE STRATEGIJE IN UČNI STILI	37
9. UČENJE DOMA - SPLOŠNO - BRANJE - PRAVOPIŠ	43-45-49
10. UPORABA RAČUNALNIKA	53
11. UČENJE TUJIH JEZIKOV	57
12. PO KONČANEM ŠOLANJU	65
13. DISKALKULIJA	67
14. PRAVICE OTROK Z DISLEKSIJO	71
PRILOGE:	
TEŽAVE V ŠOLI IN DOMA	73
LITERATURA	81
SEZNAM AVTORJEV	89

0. UVOD

Brošura o težavah pri branju in pisanju, tudi o disleksiji, ni namenjena le **STARŠEM**, ampak tudi **UČITELJEM** in **STROKOVNJAKOM**, ki bi jim bila lahko v pomoč, ko se s starši pogovarjajo o otroku z disleksijo. Diskalkulija je le omenjena.

Vsebina obsega številne teme, ki so jih izbrali starši in učitelji. Vključuje težave otrok z disleksijo, ki se pojavljajo doma in v šoli, učne strategije in učne stile, navodila, kako pomagati otrokom z disleksijo pri branju in pisanju v materinščini in tujih jezikov, koristne naslove itn.

Brošura je na voljo v desetih jezikih (angleščini, češčini, francoščini, nemščini, poljščini in slovenščini ...). Gre za skupno delo skupine ljudi z različnih strokovnih področij in različnim kulturnim ozadjem, ki delujejo na področju medicine, psihologije, jezikoslovja in izobraževanja, s katero so sodelovali starši otrok z disleksijo. Priporočeni literatura in gradivo ter kontaktni naslovi so **specifični za vsako državo**.

Vsi soavtorji se čutijo zavezani izpolnjevanju **Konvencije o otrokovih pravicah** (OZN, 1989), ki na primer določa naslednje:

- Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do izobraževanja in z namenom, da bi bila ta pravica postopoma dosežena na podlagi enakih možnosti (...) (28. člen)
- Države pogodbenice se strinjajo, da mora biti izobraževanje otrok usmerjeno (a) k popolnemu razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti ter duševnih in telesnih sposobnosti (...); (29. člen) (<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105#c69>)

Sodelavci EU-projekta DYPATEC (Socrates/Grundtvig2), ki ga financira Evropska komisija. julij 2006

DISLEKSIJA

bravo

društvo za pomoč
otrokom in mladostnikom
s specifičnimi učnimi težavami

Vsebina:
teme, ki so jih izbrali
starši in učitelji

•
Na voljo v:
angleščini
češčini
francoščini
nemščini
poljščini
slovenščini
turščini
malteščini
grščini
romunščini

•
Pravice otrok

Socrates
Grundtvig

1. KAJ JE DISLEKSIJA?

Imam disleksijo ...

Starši niso nikoli imeli z menoj večjih težav. Potem pa sem začel hoditi v šolo. Opazil sem, da sem potreboval več časa kot drugi otroci, da sem se naučil brati, zato sem se knjig izogibal. Niti moja pisava ni bila kaj prida, pa naj sem še tako trudil. Prepisovanje s table mi jo šlo od rok zelo počasi in nikoli mi ni uspelo vsega prepisati brez napak. Črkovanje je še vedno prava mora! V moji šolski torbi je bil vedno nered in ponavadi je dolgo trajalo, da sem našel tisto, kar sem potreboval.

Sošolci so me zmerjali, ker nisem bil med boljšimi v razredu. Pogosto nisem razumel učiteljevih navodil in bil sem preveč sramežljiv, da bi ga vprašal, ker sem z delom vedno zaostajal. Med poukom sem se težko zbral in šolo sem sovražil. Zdelo se mi je, da me imajo učitelji na piki, in pogosto so mi govorili, da sem len in neumen.

Na igrišču sem hitro postal vodja, ker sem imel veliko zamisli. Starši so bili zaradi mojih težav v šoli zbegani, saj sta bili moji starejši sestri med najboljšimi v razredu. Ko sem šolo končal, nisem bil ne samozavesten ne optimističen glede prihodnosti.

Če mi prijatelj ne bi povedal za disleksijo, ne vem, kako bi se končalo. Vpisal sem se na študij računalništva in ga uspešno končal. Danes imam uspešno podjetje.

Disleksija mi ne povzroča več težav, vendar bi mi bilo lahko v šoli prihranjenega veliko trpljenja, če bi moji starši in učitelji vedeli, kaj je disleksija.

Marko

DISLEKSIJA

NE VDAJ SE!

**VEDNO OBSTAJA
UPANJE!**

1. KAJ JE DISLEKSIJA?

OPIS DISLEKSIJE

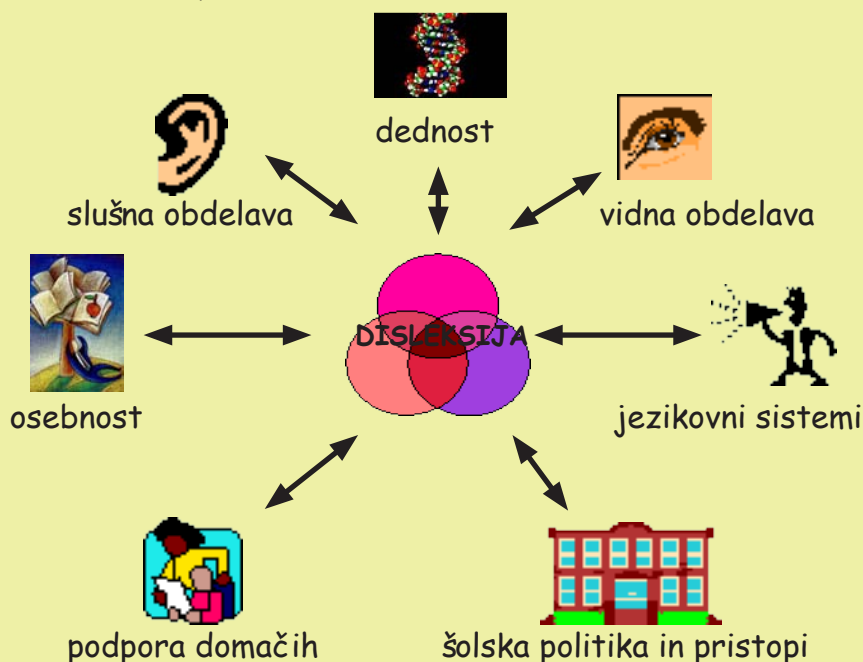
Disleksija se nanaša na težave s predelovanjem podatkov. Te se kažejo pri branju, črkovanju in pisanju. V večini primerov gre za težave s:

- prepoznavanjem in pomnjenjem besed,
- sledenjem navodilom,
- postavljanjem črk v pravo zaporedje v besedah, besed v stavkih in stavkov v besedilih,
- prepoznavanjem in razumevanjem slišane in/ali prebranega (slušna in vidna obdelava),
- črkovanjem in slovnico,
- organizacijo in
- z drugimi motnjami (koordinacijo, diskalkulijo, disgrafijo, hiperaktivnostjo, vidnim predstavljanjem itn.).

Sekundarne posledice so lahko slaba samopodoba in nemotiviranost. Težave pri branju, pisanju in črkovanju se lahko kompenzirajo z ustvarjalnostjo in vidno/tehničnimi spretnostmi.

Različni dejavniki, na primer dednost, težave s slušno in/ali vidno obdelavo podatkov, izobraževanje itn., medsebojno učinkujejo na različne načine. Slikovno je to prikazano spodaj.

(vir: Reid 2005, *Dyslexia and Inclusion*, David Fulton Publishers, London)

DEJAVNIKI

DEDNOST

„Te težave smo imeli tudi prej v družini!“

SLUŠNA OBDELAVA

„Nekateri glasovi zvenijo enako!“

VIDNA OBDELAVA

„Včasih se črke kar zlijejo v eno!“

OSEBNOST

„Glavni zabavljak v razredu“

JEZIKOVNI SISTEMI

„Ali znam napisati, kar sem slišal?“

PODPORA DOMAČIH

„Nehajte težiti!“

ŠOLA

„Odkrijte, za kaj sem nadarjen!“

1. KAJ JE DISLEKSIJA?

BODITE POZORNI NA SIMPTOME!

PREDŠOLSKI OTROCI (3 do 5 let)

- težave pri pomnjenju glasov, besed in črk
- težave pri pomnjenju vrstnega reda črk v abecedi, v besedah, navodilih itn.
- zamenjavanje besed, ki zvenijo podobno
- težave pri prerisovanju in barvanju
- težave s spominom
- disleksija v družini
- počasno odzivanje pri igrah s črkami in besedami

OSNOVNOŠOLSKI OTROCI (6 do 11 let)

- odpor do šole
- težave pri učenju besed/črk/glasov
- težave s sledenjem navodilom
- težave pri razčlenjevanju besed na črke ali zloge
- slabo poznavanje glasov in besed
- težave pri branju in/ali črkovanju
- slaba organiziranost
- morebitne vedenjske težave, frustriranost

SREDNJEŠOLSKI OTROCI (12 do 18 let)

- težave z zaporedjem glasov/črk pri branju in/ali črkovanju
- porabijo veliko časa za pisanje ali domačo nalogo
- vedno jim zmanjkuje časa
- pozabljivost, slaba samoorganiziranost
- stalni občutek frustracije
- imajo izoblikovane strategije, kako se izogibati šoli

POZNEJE (nadaljevanje izobraževanja, zaposlitev)

- strategije, kako se izogibati branju in pisanju
- slaba samopodoba (odvisno od preteklih izkušenj v šoli; društvo BRAVO lahko nudi podporo)
- organizacijske težave (uporaba tehnologije, mentorstvo)
- zaposlitve, ki ne zahtevajo veliko branja in/ali pisanja

RAZLIČNI SIMPTOMI

PREDŠOLSKI OTROCI

OSNOVNOŠOLCI

SREDNJEŠOLCI

POZNEJE

1. KAJ JE DISLEKSIJA?

Literatura

Government of Ireland (2001). *Report of the Task Force on Dyslexia*. Dublin: Government Publications Sales Office.

Klicpera, Ch., Schabmann, A., & Gasteiger-Klicpera, B. (2003). *Legasthenie. Modelle, Diagnose, Theorie und Förderung*. München: Reinhardt UTB.

Reid, G. (2005). *Dyslexia and Inclusion*. London: David Fulton Publishers.

Reid, G. (2004). *Dyslexia: A Complete Guide for Parents*. Chichester: John Wiley & Sons.

Rosenkötter, H. (1997). *Neuropsychologische Behandlung der Legasthenie*. Weinheim: Psychologie Verlags Union.

Schulte-Körne, G. (Hrsg.). (2001). *Legasthenie: erkennen, verstehen, fördern. Beiträge zum 13. Fachkongress des Bundesverbandes Legasthenie 1999*. Bochum: Winkler Verlag.

Steltzer, S. (1998). *Wenn die Wörter tanzen. Legasthenie und Schule*. München: Ariston.

2. ZGODNJE ODKRIVANJE IN PREPREČEVANJE

Zgodnje odkrivanje otrok,

ki bi lahko imeli težave pri branju, pisanju in črkovanju. Težave pri učenju branja, pisanja in črkovanja se pojavljajo pri otrocih po vsem svetu, ne glede na jezik, ki ga govorijo. Otroci, ki živijo v okolju, kjer se uporablja abecedni sistem pisave, se spopadajo s podobnimi težavami, čeprav lahko nacionalni šolski sistemi in razvoj govora povzročijo različne posledice. V zadnjih dvajsetih letih so raziskovalci po svetu z opazovanjem razvoja nekaterih funkcij pri pet- ali šestletnikih odkrili, da je mogoče predvideti, ali bo otrok imel težave pri učenju branja ali pisanja. Otroci, ki pri katerih obstaja tveganje za pojav disleksije, imajo težave na naslednjih področjih:

FUNKCIJA	KAKO JO PREVERITI?
Fonološko (glasovno) zavedanje • prepoznavanje rim	„Kateri besedi se rimata: slon - balon - bonbon?“
• ustvarjanje rim	„Poišči besede, ki se rimajo z besedo juha!“
• pomnjenje zaporedij glasov in besed	„Naštej letne čase/imena dnevo v tednu!“
• prepoznavanje glasov	„Ali besedi ‚kip‘ in ‚kup‘ zvenita enako? Če ni tako, po čem se razlikujeta?“
• prepoznavanje lege glasov in zlogov v besedah	„Na katero črko se začne beseda ‚mama‘?“
• povezovanje glasov s črkami	„Kako izgovorimo to črko?“ (npr. pokažemo črko ‚A‘)
Vidno-prostorske funkcije: • prepoznavanje črk	„Kako rečemo črki, s katero je označena avtobusna postaja?“
• razlikovanje podobnih črk	„Ali so te črke med seboj enake ali se razlikujejo: m-n, l-t, p-b, d-g?“
Motorične funkcije • fina motorika	Ali lahko otrok hitro naniza preluknjane kroglice na nit?
• motorična koordinacija	Ali lahko otrok ujame žogo?
• občutek za ravnotežje	Ali lahko otrok stoji na eni nogi?
Vidno-motorična koordinacija	„Ali lahko prerišeš to sliko?“
Osredotočenost	Ali se lahko otrok dlje časa osredotoči na nalogo?

Zgodnje prepoznavanje in diagnostično ocenjevanje vseh teh funkcij, zlasti jezikovne spretnosti, lahko pomaga pri odkrivanju otrok, pri katerih obstaja tveganje za pojav disleksije.

Zgodnje odkrivanje

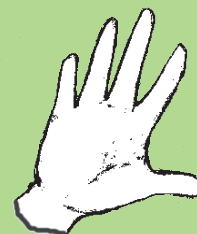
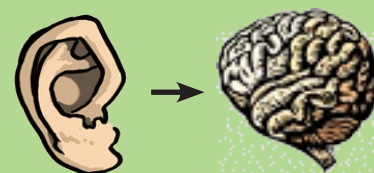
Slušno zaznavanje

Vidno-prostorske funkcije

Motorične spretnosti

Osredotočenost

Integracija slušnih, vidnih in motoričnih spretnosti

2. ZGODNJE ODKRIVANJE IN PREPREČEVANJE

Presejalne metode

Presejalni testi so bili oblikovani na osnovi spoznanj o najpomembnejših dejavnikih, ki kažejo na tveganje pojava disleksije pri otrocih. Gre predvsem za **vprašalnike** ali **teste fonološkega (glasovnega) zavedanja**.

Uspešnost pri učenju branja, pisanja in črkovanja lahko predvidimo v **70–80 %** vseh otrok, starih med 3 in 6 let.

Žal disleksije pri otrocih navadno ne odkrijemo pred njihovim vstopom v osnovno šolo. Do odkritja disleksije pogosto pride šele po zaključku njihovega osnovnošolskega izobraževanja ali celo pozneje. Odkriti bi jo morali **VELIKO BOLJ ZGODAJ!!!**

Preprečevanje disleksije

V zadnjem desetletju sta se pri preprečevanju disleksije oblikovala **dva glavna pristopa**:

- 1) otrokom, pri katerih je bilo ugotovljeno tveganje za pojav težav pri branju, pisanju in črkovanju, se zagotovi specialno pedagoška obravnava.
- 2) vsi otroci, stari med 3 in 6 let, sodelujejo v splošnih programih, ki so osnova za učenje branja, pisanja in črkovanja.

Izkušnje iz številnih držav kažejo, da se je bolj **uveljavil drugi pristop**. Če otroci, stari med 3 in 6 let, sodelujejo v programih zgodnje obravnave:

- se onemogoči diskriminiranje otrok, pri katerih obstaja tveganje za pojav disleksije,
- so z vključenostjo v šestmesečni program uspešni v naslednjih 2–3 šolskih letih.

Za izboljšanje znanja o preprečevanju težav pri branju, pisanju in črkovanju so potrebne dodatne raziskave.

Najbolj učinkovit način za pripravo otroka na učenje branja, pisanja in črkovanja je spodbujanje vseh funkcij, ki so pomembne za razvoj teh spretnosti.

Presejalni testi

- Vprašalniki
- Testi fonološkega zavedanja

Preprečevanje

Ne priporočamo:

izločanja otrok iz skupine vrstnikov.

Priporočamo:

da se vsi otroci, stari med 3 in 6 let, vključijo v programe zgodnje obravnave.

3. RAZVOJ JEZIKA IN GOVORA

Osnovne veščine za uporabo jezika:

- **slušno zaznavanje glasov, besed in stavkov**
[p] [o] [u] [ž] - → [použ] → polž → Kje je polž?
- **zaznavanje poudarkov**
Učiš se. Učiš se? Učiš se!
Razlike v poudarkih sporočajo različne pomen!
- **razumevanje besed in stavkov**
Mačka lovi psa. Pes lovi mačko.
Poznati moraš pomen besed!
Različni besedni red ima lahko drugačen pomen!
- **artikuliranje glasov**
[t] v „podtalen“, [g] v „globoko“, [r] v „rjav“ itn.
- **tvorjenje različnih oblik besed**
gleda - gledal; nosi - nosil; beseda - besede
- **postavljanje besed v stavkih**
Kupila si je kavbojke.
Zajec živi v luknji v zemlji.

Poleg teh osnovnih jezikovnih veščin so tudi druge, ki omogočajo usvajanje jezika in vplivajo na jezikovni razvoj otrok.

Zaznavanje govora

? !

Razumevanje jezika

Govor in jezik

Tvorjenje stavkov

3. RAZVOJ JEZIKA IN GOVORA

ZAZNAVANJE

- taktilna zaznava - tipni čut

- dotikanje in prijemanje predmetov
- „čutenje“ zvokov (npr. „m“ - „p“)

- slušno zaznavanje - sluh

- od kod prihaja glas?
- prepoznavanje glasu
- osredotočanje na en glas v množici različnih glasov
- razlikovanje različnih glasov
- povezovanje glasov s slikami
- zapisovanje slišane govora

Zaznavanje glasov in zlogov je najbolj pomembno pri usvajanju pisanja in črkovanja:

- razlikovanje med glasovi
miška - hiška; ruda - ruta; dan - dam
- prepoznavanje glasov
Je v besedi „mesec“ črka „m“?
Kateri je prvi/zadnji glas v besedi „sito“?
- razločevanje zvokov:
 - besede, ki imajo nekatere črke enake
korito - kosilo - kobila; vanj - nanj - zanj
 - rimanje
priljubljen - zaljubljen - obljubljen
 - besede, ki ne spadajo v množico besed
knjiga - kapa - noga
 - zamenjava enega glasu z drugim
zob - bob, pes - pas

Pri usvajanju jezika je ključnega pomena dobro slušno zaznavanje!

**Razvoj
besednjaka**

Artikulacija

**Zaznavanje in
razumevanje govora**

Zaznavanje glasov

3. RAZVOJ JEZIKA IN GOVORA

- vizualno zaznavanje - vid

- Po čem se dve obliki/sliki razlikujeta?
- Lahko opišeš predmet?
- Kakšna je razlika med p - d - b, s - z in m - n?

Pri usvajanju branja, pisanja in črkovanja je temeljnega pomena dobro vizualno zaznavanje!

GOVORNI ORGANI

Ustnice, zobje, jezik, čeljust in mehko nebo so potrebni za pravilno tvorbo glasov. Govor je posledica njihovega zapletenega in hitrega gibanja.

Na začetku govornega razvoja otrok so „napake v govoru“, kot so izpuščanje, zamenjava, poenostavitve itn., povsem naravne. Primeri: riba → liba, muca → ca itn.

Če se te napake še vedno pogosto pojavljajo po otrokovem 4. letu starosti, se posvetujte s strokovnjakom.

GIBALNI RAZVOJ

Gibalni razvoj tudi pripomore k učenju govora, pisanja in črkovanja.

Pri pisanju so finomotorične sposobnosti potrebne za izvajanje ustreznih gibov roke.

Gibalne težave se lahko pojavijo tudi pri ustnih gibih, s katerimi se tvorijo govor, obrazna mimika in kretnje, ki ju spremljajo.

Vizualna natančnost
Učenje črk

Razlikovanje črk

db

sz

mn

Tvorba glasov

Napake v govoru

Finomotorične
sposobnosti

Gibi v ustih, kretnje
in obrazna mimika

3. RAZVOJ JEZIKA IN GOVORA

Ker je usvajanje jezika zelo zapleten proces, sledi nekaj nasvetov in napotkov:

PRIPOROČAMO ☺

- govorite čim več z otrokom
- bodoče mame naj se pogovarjajo s svojimi še nerojenimi otroki (od šestega meseca dalje)
- skupaj si ogledujte slikanice, pogovarjajte se o ilustracijah
- imenujte predmete v domu in izven njega
- otroku povejte, kaj v tistem trenutku počnete
- prisluhnite otroku
- otroku berite knjige
- z otrokom se igrajte igre, ki spodbujajo razvoj jezika
- otroka učite otroške pesmice in izštevance
- igrajte se z otrokom vsaj pol ure vsak dan in se z njim pogovarjajte, vendar tega ne počnite ob prižganem televizorju, radiu ali drugih motečih stvareh
- otroku omogočite dovolj časa, da sam popravi napake.

NE PRIPOROČAMO ☹

- naj ne bo televizija nadomestilo za osebno komunikacijo
- ne posmehujte se otrokovim napakam
- ne obračajte se stran od otroka, ko naredi napako

Komuniciranje z otrokom

Slikanice

Razvoj besednjaka

Jezikovno zavedanje

Praktično pravilo

Težave

4. DRUŽINSKE RAZMERE IN DRUŽBENI KONTEKST

Kdo ali kaj je kriv(o) za to težavo?

NIHČE!

- Disleksijo lahko povzročijo različni dejavniki, poslabšajo pa jo lahko neugodne družinske razmere in razmere v šoli.
- Iskanje krivca je povsem normalen človeški odziv, vendar to ni nikomur v pomoč.
- V vsakem primeru pa bi moral biti zdravniški pregled (oči in ušes) obvezen.

So naši pomisleki glede intelektualnih sposobnosti našega otroka upravičeni?

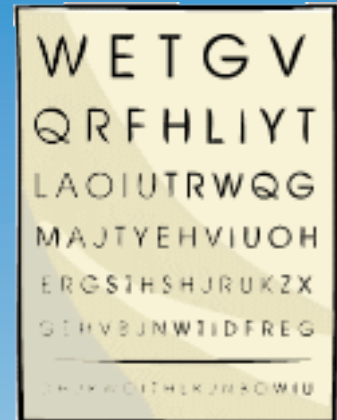
Drugi vam pogosto želijo pomagati in vam govorijo, da otrok ne zmore zahtev šole, ki jo obiskuje. V resnici pa nihče dejansko ni ugotavljal, za kaj je otrok nadarjen.

- Disleksija ne pomeni, da nekdo ni inteligenčen. Vaš otrok je morda zelo nadarjen na drugih področjih, vendar ne za branje, pisanje in pravopis.
- Kljub težavam, ki jih je treba premagati, morate svojega otroka spoštovati in ga v njegovem razvoju sprejeti kot samostojno osebnost.

Kako lahko otroku sami pomagamo?

- Otroku je treba „z občutkom“ povedati o morebitnih težavah, obenem pa mu tudi nedvoumno pojasniti, da se vedno lahko zanese na razumevanje in podporo staršev.
- Dom naj bo kraj, kjer se otrok počuti varnega. Vprašanja o tem, kako je bilo v šoli, naj ne bodo prve besede, ki jih sliši ob vrnitvi iz šole.
- Domače vsakodnevno življenje lahko otroku olajšamo z uvajanjem rednih rutinskih opravil, s pomočjo pri organiziranju različnih stvari in z dajanjem natančnih navodil pri razlagi nalog.
- Majhne naloge in odgovornosti, ki jih mora otrok dosledno opravljati ali prevzemati, krepijo njegovo samozavest.

Nihče ni kriv!

Verjemite v nadarjenost svojega otroka!

Podpora v domačem okolju

4. DRUŽINSKE RAZMERE IN DRUŽBENI KONTEKST

Otroci se učijo brati z branjem!

- Otroku lahko pomagate pri učenju branja tako, da v njem prebudite zanimanje za branje. Dobro je, če mu berete knjige oz. da jih berete skupaj z njim.
- Skupaj se igrajte. Družabne in interaktivne igre lahko pripomorejo k razvoju socialnih veščin otroka, ki so potrebne za reševanje težav, učenje potrpežljivosti in sprejemanje lastnih odločitev.

Kje lahko poiščete pomoč?

- Veliko je strokovnih skupin in staršev, ki se ukvarjajo z disleksijo (glej prilogo).
- Pomembno je, da imate kot starši ustrezne informacije (knjige, predavanja in srečanja s strokovnjaki).

Je čakanje prava rešitev?

Staršem se pogosto svetuje, naj počakajo. „To bo minilo samo od sebe. Otrok bo to prerastel itn.“ Ti nasveti niso ustrezni. Disleksije otrok ne preraste!

- Oseba z disleksijo se nauči živeti s svojo težavo in uporabljati naučene nadomestne strategije.
- Prej ko taka oseba dobi pomoč, bolj je ta učinkovita.
- Stalni neuspehi povzročajo pomanjkanje motivacije in/ali nastanek drugih negativnih strategij (zavračanje dejavnosti itn.).
- S sekundarnimi posledicami se je kasneje pogosto težje spopadati.

Kaj storiti, če je otrok agresiven ali zaprt vase?

- Pri otrocih, ki stalno doživljajo neuspehe in ponižanja, pogosto pride do vedenjskih težav. Nastanejo lahko celo psihosomatske motnje.
- Pomembno je krepiti otrokovo samopodobo, tako da se šolskemu uspehu ne pripisuje prevelikega pomena.
- Če ima otrok zelo slabo samopodobo, je smiselno poiskati pomoč pri otrokovih učiteljih ali šolskem psihologu.

Podpora v domačem okolju

Strokovna pomoč

Ne odlašajte!

Vedenjske težave

4. DRUŽINSKE RAZMERE IN DRUŽBENI KONTEKST

Kaj storiti, če se vmešavajo sorodniki ali prijatelji?

- Težave pojasnite bližnjim sorodnikom in prijateljem.
- Če pride do težav v šoli, sprejmite pomoč. Vendar ne dovolite nepotrebnega vmešavanja!

Kako ukrepati, če je otrok ljubosumen na brate ali sestre?

- Pomembno je, da se sorojencem otroka z disleksijo pojasnijo težave, ki jih slednji ima. S tem želimo povečati njihov občutek sočutja do otrokom z disleksijo in razumevanje za njegove težave. Vzajemno pomoč med brati in sestrami je treba podpirati.
- Izogibati se moramo stalnemu primerjanju otroka z disleksijo z njegovimi brati in sestrami.
- Ker starši namenijo veliko časa otroku z disleksijo, je pomembno, da se drugi otroci ne čutijo zapostavljene.

Je otroku treba pomagati pri domačih nalogah?

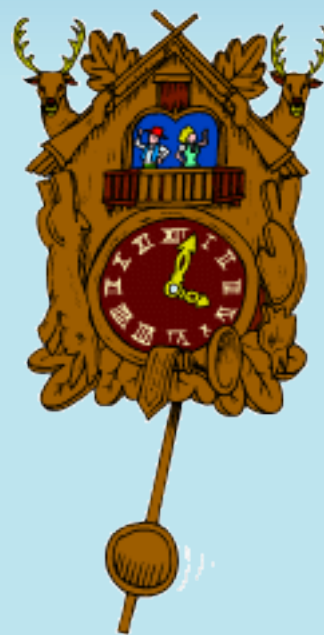
- Otroku naj ima svoj delovni kotiček oz. prostor za delo.
- Pri otroku je treba spodbujati pozitiven odnos do dela. Pomagati mu je treba, vendar samo v tolikšni meri, ki bo „vodila do samopomoči“.
- Otroka spodbujajte, naj bo čim bolj samostojen, sicer bo mislil, da ničesar ne zmore brez vaše pomoči.
- Navodila in pojasnila naj bodo kratka in jedrnata. Otroci z disleksijo lahko vzdržujejo pozornost le kratek čas, zato je pomembno načrtovati in izpeljati kratke premore.
- Če je treba dodatno vaditi z otrokom, je pomembno, da se držimo dogovorjenega urnika.
- Bolje se je vrniti korak nazaj in otroku omogočiti, da je zadovoljen z doseženim, kot pa vztrajati na višji ravni brez uspeha. Pohvaliti je potrebno otrokov pozitiven odnos in prizadevanje, tudi če mu ni uspelo izvesti naloge.

Vmešavanje drugih oseb

Ljubosumje sorojencev

Podpiranje otrokove samostojnosti!

Ustvarjanje okoliščin, v katerih je otrok uspešen!

5. INTERAKCIJA MED ŠOLO IN STARŠI

Je moj otrok izjema v razredu?

- Številnim staršem se zdi, da je njihov otrok edini, ki ima težave, ker ne poznajo drugih otrok v razredu.
- Vedite, da je v vsakem razredu vedno nekaj otrok, ki imajo težave z branjem, pisanjem in obvladovanjem pravopisa.

Kako naj se pogovorim z učiteljem o težavah svojega otroka?

- Otrok v dosežkih pogosto niha iz ene skrajnosti v drugo, kar je uganka tudi za učitelja, zlasti če so ti dosežki občasno izjemni („Saj vidiš, da lahko, če se potrudiš!“).
- Pomembno je, da se z učiteljem pogovorite o težavi in prosite za pomoč.
- Pokažite svojo pripravljenost, da pomagate svojemu otroku v sodelovanju z učiteljem. Tako se slednjemu ne bo zdelo, da nanj izvajate pritisk.
- Učitelja prosite, naj otroku omogoči ustne preizkuse znanja namesto pisnih.

Kaj naj storim, če učitelj otrokovih težav ne jemlje resno?

- Starši lahko vedno prosijo za pomoč ravnatelja šole, Zavod RS za šolstvo ter skupine za pomoč staršem (npr. društvo BRAVO).
- Starši se lahko organizirajo v skupine za samopomoč in prek njih postanejo bolj dejavni (npr. BRAVOMI).

Pogosto omenjene težave pri sodelovanju med starši in šolo:

- učitelj ponižuje otroka
- pomanjkljiva usposobljenost posameznih učiteljev, ki delajo z otroki z disleksijo
- sošolci se znašajo nad otrokom
- v prvih letih osnovnošolskega izobraževanja ni nihče želel priznati, da ima otrok težave
- učiteljev odnos do otroka in staršev
- nezadovoljstvo staršev z načinom, kako je bil otrok pripravljen na preizkuse znanja

Zapostavljen in pozabljen?

Stik z učiteljem

Kaj lahko naredijo starši

Sodelovanje staršev in šole

5. INTERAKCIJA MED ŠOLO IN STARŠI

Kaj lahko v takšnih primerih storimo?

- **Ne počutite se krive.** Ne obtožujte sebe ali drugih. Vedite, da smo vsi enkratni in posebni. To velja tudi za vašega otroka.
- **Ne pozabite, da ste strokovnjak, ko gre za vašega otroka.** Sprejmite dobre nasvete drugih strokovnjakov (učitelja, psihologa itn.). Prilagodite jih tako, da bodo ustrezali dejanskim potrebam vašega otroka.
- **Bodite aktivni pri razvijanju partnerstva z otrokovo šolo.** Zavedati se morate, da otrokova šola morda ne bo vedno uvidela pravega pomena o sodelovanju in partnerstvu med šolo in starši.
- **Bodite otrokov zagovornik!** Če ne boste vi branili pravic svojega otroka, ne pričakujte, da bo to počel kdo drug.
- **Krepite otrokovo samopodobo in motivacijo.** Vedno obstaja nekaj, za kar lahko svojega otroka pohvalite. Uporabite to, da bi ga motivirali.
- **Pričakujte več, vendar bodite realni.** Pričakovanja so osnovni pogoj za uspeh na katerem koli področju, paziti pa morate, da so realna.
- **Postavljajte smiselne cilje.** Kot strokovnjak za dejanske potrebe svojega otroka mu lahko postavite dosegljive cilje.
- **Ne delajte namesto otroka tisto, kar ta lahko stori sam zase.** Ne bodite pretirano zaščitniški. Tudi vaš otrok zmore, kar zmorejo drugi otroci. Za to preprosto potrebuje več časa, strpnosti in razumevanja.

**Upoštevajte
posameznikove
potrebe**

Partnerstvo s šolo

**Krepitev otrokove
samopodobe**

**Postavljanje
dosegljivih ciljev**

5. INTERAKCIJA MED ŠOLO IN STARŠI

Upoštevajte učni stil svojega otroka. Po opravljeni oceni učnega stila otroka mu pomagajte, da se uči na način, ki je zanj najbolj primeren.

Razmišljajte dolgoročno in bodite potrpežljivi. Vaš otrok morda potrebuje več časa kot drugi otroci, da bi se naučil brati, pisati in upoštevati pravopisna pravila. To še ne pomeni, da zanj v prihodnosti ni upanja. Bodite pozitivno naravnani!

Upoštevajte učni stil otroka!

Prihodnost

6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?

DA BI OTROKU POMAGALI, JE POMEMBNO, DA SI STARŠI IN UČITELJI IZMENJUJEJO INFORMACIJE.

Kaj so povedali otroci:

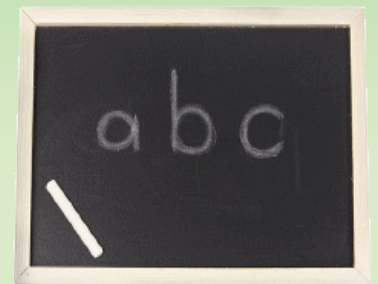
- Šola bi morala biti zabavna. V šoli je treba pridno delati, vendar se je ne smemo bati.
- Želim si, da bi se lahko učil z drugimi in vsi bi morali imeti priložnost pokazati, kaj zmorejo.
- Nočem, da se mi posmehujejo, ker delam napake. To me zelo moti.
- Rad bi bil dovolj pogumen, da bi postavljaj vprašanja.
- Želim si pohvale za svoje dosežke.
- Vedeti hočem, kateri način učenja je najboljši.
- Rad bi znal brati in pisati in črkovati.
- Rad bi vedel, kako mi lahko pozorno poslušanje in osredotočenost pri pouku pomagata pri učenju.
- Želim si, da bi bil vsaj enkrat med najboljšimi pri preizkusu znanja.
- Želim si prebrati veliko zelo debelih knjig in se iz njih tudi učiti.

Načini pomoči

Najboljši način za pomoč otrokom s posebnimi učnimi težavami pri branju, pisanju in črkovanju je uporaba različnih metod pri pouku ali individualnih učnih urah pomoči. Pomembno je, da učitelj prepozna in se na pravi način odzove na otrokove potrebe.

Res bi se rad učil

Kako pomagati

6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?

Osnovna načela pri učenju in poučevanju so spoštovanje močnih področij in slabosti drugega, pri čemer je treba pokazati razumevanje in zanimanje za drugega. Šele takrat se lahko skupaj lotimo težav.

Iz dnevnika neke mame:

Mojega otroka so v šoli spet ošteli, ker pri pouku ni poslušal. Zdi se, da ima doma manj težav z učenjem. Morda se v šoli ne more osredotočiti. Ko sem bila v šoli, sem dobila vtis, da bi bilo učno okolje lahko boljše.

Nasveti:

- Otroci se razvijajo in dozorevajo različno hitro. Zato je pomembno, da niso izpostavljeni prevelikemu pritisku že v prvem razredu osnovne šole.
- Otroke je treba spodbujati, da pišejo čitljivo in razločno. Tako bodo lažje preverjali lastno delo. Zato jih pri pisanju ni treba izpostavljati pritisku.
- Če imajo otroci izrazite težave s pisanjem, imajo morda dispraksijo.
- Če morajo otroci brati na glas že v začetni fazi učenja, jih postane strah, njihova samopodoba pa se poslabša. Bolje je, da berejo tisti, ki se prostovoljno javijo. Druga možnost je da preberejo krajša besedila, za katera se otroci lahko vnaprej pripravijo.

Osnovna načela

Manj težav pri učenju doma kot v šoli

Začetek šolanja

6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?

- Če otrok med poukom ne sliši dobro učitelja, ne vidi dobro na tablo, se le s težavo zbere ali je raztresen, je treba poskrbeti, da sedi na primernem mestu. Otrok mora med poukom dobro videti učitelja, ki razlaga snov ali na tablo, če mora prepisovati z nje.
- Za otrokovo zbranost med poukom je zelo pomembno, s kom sedijo v šolski klopi. Mirnejši otroci pomagajo umiriti živahnije otroke, slednji pa druge zlahka zamotijo. Učitelji morajo biti pozorni na to ter se o tem pogovoriti s starši in otroki.
- Otroci, ki so občutljiv na hrup, imajo ponavadi težave z izključevanjem zvokov iz ozadja in jim je zato potrebno poiskati miren kotiček v razredu.
- Če otrok dela bolje doma kot v šoli, je to morda zaradi strahu ali občutljivosti na hrup. Če je za otroka učenje v razredu preveč naporno, mu je treba pomagati.
- Nekateri otroci imajo težave pri pouku, ko učitelj uporablja grafoskop, ker s težavo berejo črno besedilo na beli podlagi. Za nekatere je to zelo naporno, zato jim je treba dati dovolj časa za prepisovanje s prosojnic.
- Pouk mora biti dobra mešanica dela in igre. Počitnice morajo biti namenjene predvsem sprostitvi. Če otrok želi, naj bere sam ali naj mu nekdo bere. Zelo koristno je, če se otroku pomaga načrtovati prosti čas.

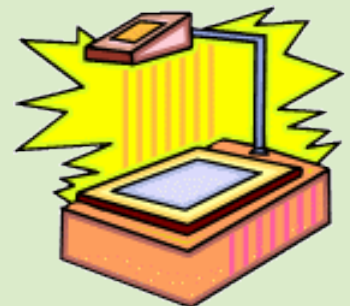
Boljša pozornost v šoli

Težave zaradi hrupa

Grafoskop

Počitnice Sproščanje

6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?

Iz dnevnika neke mame:

Pisne naloge, zlasti spisi, so nekaj groznega in predstavljajo breme za celo družino. Moj otrok se ne boji toliko same pisne naloge, kot pa ga je strah ocene. Ko mu učitelj reče, da naj več vadi in se bolj potrudi, nas vse to zelo razžalosti. Moj otrok ne ve, kako mora vaditi. O tem se moram pogovoriti z učiteljem.

Praktični nasveti:

- Nasvet, da naj otrok več vadi, je sicer dobronameran, vendar lahko povzroči težave. Starši potrebujejo natančna navodila in pomoč, kako naj vadijo s svojim otrokom. Vaje, ki ne prinašajo uspehov, povzročajo pri otrocih odpor do učenja, frustracijo in stres.
- Otrok ne smemo obremenjevati niti preveč niti premalo. Če ste pravkar končali z vajami prepisovanja, nadaljujte z nečim, kar je zanj lažje.
- Otroci potrebujejo občutek gotovosti, ko pišejo domačo nalogo. Pri tem jim lahko pomagamo z jasnimi navodili (če je potrebno, jih tudi napišimo). Kako je potrebno narediti nalogo, naj si pomaga s primeri, predstavljenimi med poukom.
- Primerjanje besed, ki so si podobne, vendar ne pomenijo enako (trg - trk), lahko otroka zmede. Priporočljivo je, da z otrokom najprej en teden vadite prvo besedo (trg), nato pa en teden drugo (trk). Otrok naj ju nato primerja, vendar samo takrat, ko je prepričan, da ju ne bo več zamenjeval.
- Otroku bo morda v pomoč, če pravopisna pravila izgovarja (volk pišem s črko l, oddaja ima dve črki d ipd.).

Strah pred ocenami za pisne izdelke

Več je treba vaditi!

Otroka ne obremenjujmo preveč niti premalo

Jasna navodila

Primerjanje podobnih besed

Izgovarjanje pravopisnih pravil

6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?

Pri poučevanju, vadenju ali ponavljanju nove snovi lahko učitelji uporabijo različne metode dela, na primer poučevanje snovi pred celim razredom, delo v skupinah, samostojno delo ipd. Uporaba različnih načinov dela pomaga otrokom, da so pozorni in zbrani.

Iz dnevnika neke mame:

Danes je bil moj otrok zelo nemiren in ni bil zbran, ko je vadil. Potem sem končno ugotovila, v čem je težava. Jutri ima preizkus znanja. Sva dovolj vadila? Sva pravočasno začela ponavljati snov? Moj otrok se boji preizkusov znanja, vendar se bova morala naučiti premagovati tovrstne težave. Kako naj mu pomagam, da bo manj napet ter da bo na preizkusu znanja pokazal, kaj dejansko zmore?

Praktični nasveti:

- Otrokom pojasnite potrpežljivo in na način, da bodo razumeli, zakaj so preizkusi znanja nujni del učnega procesa. Če začnejo ponavljati učno snov pravočasno in imajo jasne cilje, bodo imeli občutek, da so na teste dovolj pripravljeni. Prepričani morajo biti, da so temeljito ponovili snov in so pripravljeni pokazati, kaj znajo.
- Otroci potrebujejo pomoč, da se pripravijo (ponavljanje snovi, učenje) na različne preizkuse znanja, se naučijo pesmico ali drugo učno snov na pamet, pripravijo projektno nalogo (plakat) ali napišejo spis.

Različne oblike dela v razredu

Strah pred šolskimi nalogami

Pravočasno ponavljanje učne snovi

Organiziranje učenja doma

6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?

- Otroci naj vadijo na vnaprej pripravljenih napisanih nalogah, ki pridejo v poštev za test, ki jih ni potrebo prepisovati v zvezke. Otroci naj ne ponavljajo preveč učne snovi (različnih tem) hkrati.
- Če otroci vedno znova narobe zapišejo neko besedo, je smiselno preveriti, ali imajo težave s pomnjenjem.
- Otroci z disleksijo naj imajo za pisne preizkuse znanja na razpolago več časa oz. naj bodo testi manj obsežni.
- Pri ocenjevanju preizkusov znanja je potrebno predvsem upoštevati tisto, kar otroci znajo. Pred spraševanjem naj učitelji namenijo otrokom nekaj spodbudnih besed, saj jim bodo tako pomagali, da se sprostijo.
- Učitelji naj dajo otrokom gradivo za pripravo na preizkuse znanja dovolj zgodaj pred samimi preizkusi, da se lahko ti dobro pripravijo nanje. Uspehi jih motivirajo in izboljšujejo njihovo samopodobo.
- Pri ustnem preverjanju znanja so otroci z disleksijo uspešnejši, saj niso obremenjeni s pisanjem in pravilnim zapisovanjem.
- Dobro načrtovani projekti, pri katerih lahko vsi otroci prispevajo po svojih močeh, motivirajo otroke, da se samostojno učijo, tako pa se izboljšata tudi njihova samopodoba in ustvarjalnost.
- V ocenjevanje naj bo vključeno tudi otrokovo sodelovanje pri pouku. Breme, ki ga ustvarijo pisni preizkusi znanja z veliko količino učne snovi, se lahko zmanjša s pogostejšim ustnim preverjanjem učencev, ki se s tem učijo hkrati manj snovi. Otroci z disleksijo imajo tako več možnosti, da so ves čas uspešni pri pouku, s čimer se seveda izboljšuje njihova samopodoba.

Pri ponavljanju naj ne bo preveč učne snovi

ČAS

Ocenjevanje preizkusov znanja

Gradivo za vaje

Več ustnega preverjanja znanja

Projekti

Sodelovanje pri pouku

6. KAKO LAHKO ŠOLA POMAGA OTROKU Z DISLEKSIJO?

Otroci z disleksijo bodo z veseljem hodili v šolo, če bo šola upoštevala njihove individualne učne potrebe.

Šola lahko otrokom pomaga, tako da:

- svetuje staršem,
- ima učitelje, ki so strokovno usposobljeni za delo z otroki z disleksijo,
- zagotavlja podporo posameznim otrokom,
- dela skupaj s starši in otroki.

Literatura

Končnik-Goršič, N. (ur.), Kavkler, M. (ur.) (2002). *Specifične učne težave otrok in mladostnikov : prepoznavanje, razumevanje, pomoč*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Reid, G. (2002). *Nekaj v prijateljsko pomoč. Vodnik za starše otrok z disleksijo*. Ljubljana: Društvo Bravo - društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.

Reid, G., Kavkler, M., Viola, S. G., Košak Babuder, M., Magajna, L. (2007). *Učenci s specifičnimi učnimi težavami : skriti primanjkljaji - skriti zakladi*. Ljubljana: Društvo Bravo - društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.

Pulec Lah, S. (Ur.), Velikonja, M. (ur.) (2011). *Učenci z učnimi težavami, Izbrane teme*. 1. natis. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Magajna, L. (Ur.), Velikonja, M. (ur.) (2011). *Učenci z učnimi težavami, Prepoznavanje in diagnostično ocenjevanje*. 1. natis. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Košak Babuder, M. (Ur.), Velikonja, M. (ur.) (2011). *Učenci z učnimi težavami, Pomoč in podpora*. 1. natis. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Šugman Bohinc, L. (ur.) (2011). *Učenci z učnimi težavami, Izvirni delovni projekt pomoči*. 1. natis. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Veselje do šole

Svetovanje

7. MOTIVACIJA IN SAMOPODOBA

Če otrok z disleksijo stalno doživlja neuspehe, bo imel slabo samopodobo in občutek nemoči. Starši pogosto ne vedo, koga naj prosijo za pomoč, in postanejo nezadovoljni.

Otrok si misli:

Zgoraj opisana situacija ima daljnosežne posledice za otrokovo učenje in vedenje. Ponavljajoči se neuspehi in nasprotujoča si pričakovanja zmanjšujejo možnosti za uspešno učenje in lahko povzročijo dodatne neuspehe.

To lahko rešimo tako, da se hkrati osredotočimo na izboljšanje otrokove motivacije in njegove samopodobe.

- Motivi so razlog, da nekaj naredimo ali da se na določen način vedemo.
- Vodijo nas k zastavljenemu cilju.
- Motivi so lahko gonilna sila učenja in kot taki predstavljajo pomoč pri učenju.
- V otroku lahko prebudijo interes za predmet, ki se ga uči, ga spodbujajo k iskanju rešitev zastavljenih ciljev in k pridobivanju novega znanja.
- Motivi so tisti, od katerih je odvisno ali se bo posameznik učil uspešno ali ne.

Samopodoba: moje mnenje o sebi

- Neuspeh povzroča napetosti med otroki, starši in učitelji.
- Otroci:
 - se lahko zapre vase - postane pasiven,
 - se lahko upira, postane agresiven ali prevzame vlogo razrednega klovna,
 - ne želi obiskovati šole.

PRIZADEVATI SI JE TREBA, DA SE SAMOPODOBA OTROKA IZBOLJŠA.

OBČUTEK NEMOČI

Začaran krog

Rešitev

Motivacija

7. MOTIVACIJA IN SAMOPODOBA

Ko so otroci motivirani za učenje, le-to igra pozitivno vlogo pri razvoju njihovega značaja.

Na motivacijo pogosto vpliva komunikacija med starši, učitelji in otroki. Običajno gre za dvosmerni proces.

Otroka lahko motiviramo npr. s stavki:

„Vem, da to zmoreš. Pokaži mi, da lahko!“

„Veselim se tvoje naloge. Vem, da bo dobra!“

„Naslednji primer nam bo dal ... Namreč, zelo dobro je to naredil.“

Otroci se nato radi učijo, ker so vključeni v delo razreda in imajo občutek, da so lahko uspešni. Tudi učitelji in starši lahko pomagajo, da se poveča otrokova želja po znanju. To lahko storijo tako, da:

- ponujajo zanimive dejavnosti,
- ustvarijo možnosti, da je otrok uspešen in ga nagrajujejo,
- otroku omogočijo, da dela napake brez strahu in napreduje.

Otroka je treba vključiti v ta proces in mu pomagati, da se zaveda lastne odgovornosti za učenje. Spodbujajmo ga, da sprašuje „zakaj“. Na primer:

- Zakaj moram delati vaje?
- Zakaj moram sodelovati pri pouku?
- Zakaj moram postavljati dobra vprašanja?
- Je res pomembno, da je moja miza urejena?

Skupaj z otrokom poiščimo odgovore na ta vprašanja in mu pomagajmo, da najde prave razloge za svoje delo in prizadevanja.

- Če so moje stvari urejene, imam več časa za ...
- Nič hudega ni, če delam napake, vendar si jih želim čim manj.
- Dobro je postavljati vprašanja, ker na ta način sodelujem pri pouku.

Motivi in motiviranost lahko pripomorejo, da je učenje posameznikov bolj celovito, aktivno in intenzivno. Za uspešno učenje je to nujno potrebno.

Motivirajmo s spodbujanjem

Ustvarimo priložnosti

Vprašanja „zakaj“

Motivi

7. MOTIVACIJA IN SAMOPODOBA

Samopodoba:

Kakšno vlogo ima samopodoba otroka pri učenju in vedenju?
Pomembno!

Beseda „samopodoba“ je sestavljena iz dveh delov:
samo se nanaša na posameznika - jaz,
podoba pomeni „predstavljati se v pozitivni luči“.

Vsaka posameznik ima samopodobo, ki kaže, kako vidi samega sebe. Ima ideale, cilje in lastne predstave o svetu. Zato se moramo zavedati, da:

- ima otrok lastne želje in sanje,
- mu starši in učitelji lahko pomagajo, da so uresničljive,
- so lahko težave tudi vzpodbuda za učenje, vendar samo takrat, če je uspeh zagotovljen,
- se bo otrokova samopodoba poslabšala, če se stalno spopada s težavami,
- otrok opaža svoje neuspehe in uspehe drugih otrok ter pogosto ne vidi izhoda. Sebe dojema kot „ničlo“.

Otroci in starši so pogosto v stresu in akutni stresni dejavniki lahko zelo hitro vplivajo na učenje in vedenje, na primer:

- težave se jim zdijo nerešljive,
- ne razumejo navodil,
- otroci se stalno primerjajo z drugimi otroki, ki so bolj uspešni,
- delajo napake in zaradi tega se jim v razredu posmehujejo,
- stalno jih opozarjajo, da morajo več vaditi.

Možni odzivi otrok v takih okoliščinah:

- zaprejo se vase oz. postanejo pasivni,
- upirajo se, postanejo agresivni ali razredni klovni,
- ne želijo obiskovati šole.

Če starši in učitelji stresne dejavnike pravočasno odkrijejo, se jim je mogoče izogniti ali jih vsaj ublažiti.

Samopodoba

Pomen samopodobe

Stres

Odzivanje otrok

7. MOTIVACIJA IN SAMOPODOBA

Veliko težje je, če stresni dejavniki postanejo kronični, saj ti ne vplivajo le na učenje, ampak na celotni duševni razvoj otroka. Dnevni stres, ki mu je otrok izpostavljen v šoli in doma, hitro negativno vpliva na otrokove miselne (mentalne) procese (npr. koncentracijo, pomnjenje, reševanje nalog). Naslednjih pet korakov lahko pomaga k ublažitvi negativnega stresa in h krepitvi samopodobe otroka.

Krepitev samopodobe – pet korakov:

1. Komunikacija

Če nastopi tipična stresna situacija, se o njej pogovorite. Rešitev načrtujte po korakih. Otrok se nato zna spopasti s takimi okoliščinami.

2. Vaje

Premagovanje stresnih situacij vadimo na primerih:

- Osredotoči se na nalogo, ki je pred tabo!
- Ne dovoli, da te okoliščine spravijo v slabo voljo!

3. Občutek varnosti in upanja

Otroku dajte občutek varnosti in upanja. Dovolite mu, da dela napake, in ga ne obsojajte zaradi njih, vendar ga spodbujajte, da si prizadeva biti čim boljši.

4. Pohvale

Otroka redno pohvalite, saj pohvala vedno krepi njegovo samopodobo. Bodite iskreni glede neuspehov. Skupaj si prizadevajte, da jih je čim manj.

5. Potrpljenje

Ne glede na to, kaj se zgodi, morajo učitelji in starši imeti potrpljenje. Otrok mora imeti občutek, da se z njim ravna ljubeznivo.

Posledice stresa

5 korakov

Komunikacija

Vaje

Upanje

Pohvale

Potrpljenje

**POZITIVNI ODNOSI MED OTROKOM, STARŠI
IN UČITELJI SO KLJUČ DO USPEHA.**

8. UČNE STRATEGIJE IN UČNI STILI

Učni stili so različni načini učenja.

Pomembno je, da otrokom z disleksijo pomagamo pri razvoju učinkovitih učnih strategij.

Naslednji pomembni dejavniki vplivajo na učenje pri otrocih:

- **osebne učne preference:** se vaš otrok lažje uči, če učno gradivo vidi, sliši ali če se uči z dotikom, gibanjem ali dejavnostmi?
- **osebne značilnosti:** ali otrok rad tvega ali je bolj previden in preišljen?
- **socialni dejavniki:** ali otrok raje dela sam ali v skupini?
- **kognitivna predelava:** si otrok hitro zapomni gradivo, ga hitro razume in ga zna nato tudi uporabiti?
- **gibanje:** se otrok raje uči prek dejavnosti in s preskušanjem ali bolj pasivno z opazovanjem in s prepisovanjem?
- **drugi dejavniki:** šolsko okolje, učno okolje in vzdušje v razredu, stili poučevanja, pričakovanja do otroka in pogoji za učenje v družini.

Kako se lahko otrok nauči učiti?

Učni stili otrok so:

- vidni (vizualni): lažje se učijo prek videov, filmov, diagramov, slik itn.,
- slušni (avditorni): lažje se učijo s poslušanjem,
- kinestetični: lažje se učijo skozi praktične aktivnosti, pri katerih "delajo z rokami".

Upoštevati je treba tudi otrokove preference glede učnega okolja, kot so:

- svetloba,
- ureditev prostora,
- zvok/glasba,
- samostojno delo in delo z drugimi.

Naučimo se učiti

Pomembni dejavniki pri posamezniku

Kako se učiti

8. UČNE STRATEGIJE IN UČNI STILI

10 nasvetov otrokom, staršem in učiteljem za izboljšanje učinkovitosti učenja:

1. Uredi si svoj učni prostor. Uči se redno, ob določenem času. Učno gradivo imej vedno pripravljeno.
2. Začni z lažjim gradivom.
3. Med učenjem redno izmenjuj pisne in ustne naloge in dejavnosti.
4. Ne uči se gradiv, ki so si podobna, enega za drugim.
5. Nauči se "odklopiti", "preklopiti" in počivati.
6. Učno gradivo imej urejeno in pregledno pripravljeno.
7. Uči se z vsemi čutili: s poslušanjem - gledanjem - dotikanjem.
8. Uporablaj multimedijske učne pripomočke (računalnik, MP3, CD, DVD itn.).
9. Uči se aktivno, v šoli in doma. Poslušaj, razmišljaj in postavljalj vprašanja.
10. Bodi motiviran - to je ključ do uspešnega učenja. Verjemi vase!

Učne strategije

Učne strategije podpirajo učenje. Z njimi rešujemo določene težave. Učinkovitejše so, če upoštevamo različne učne stile vsakega otroka.

Učne strategije poučujemo po korakih:

- uporabljamo primere in strukturirane predstavitve,
- vaje izvajamo na resničnih primerih.

Otroci naj se strategije naučijo in jih vadijo, dokler jih ne ponotranjijo. Seveda naj jih tudi dejansko uporabljajo.

Nasveti za učenje

Učni pogoji

Učne strategije

8. UČNE STRATEGIJE IN UČNI STILI

Kako se lotimo reševanja naloge?

Otrok mora poznati učni cilj. Poiskati mora rešitev in jo izpeljati:

- Kaj moram narediti?
- Kako naj se tega lotim (načrt)?
- Kako lahko preverim svoj napredek in rezultat?

Otrok vedno potrebuje **cilj**, ki ga mora doseči, in določen način, **kako naj se loti nalog**. Nato bo ta način reševanja lahko uporabil na drugih učnih področjih v šoli in doma.

Naslednje učne strategije so zlasti namenjene učenju v maternem jeziku:

1. Strategija: razumevanje in reševanje nalog (zlasti pisnih)

- Preberi besedilo! Ga razumeš?
- Razmisli o načinih, kako bi rešil nalogo.
- Imej pripravljeno učno gradivo.
- Reši nalogo in zapiši rešitev.
- Primerjaj vprašanje in rešitev.
- Preveri pravilnost in popolnost rešitve.

Učne strategije

Učni proces v treh fazah

Učne strategije za učenje v maternem jeziku

Strategija za reševanje nalog

8. UČNE STRATEGIJE IN UČNI STILI

2. Strategija: pisanje/pravopis

- Tiho izgovarjaj besede med pisanjem.
- Črkuj besede naglas ali jih zloguj.
- Vadi kratke besede, npr. je, in, pri itn.
- Nauči se pravopisna pravila. Ponavlja jih in uporablja.
- Izgovarjaj pravopisna pravila med pisanjem.
- Ne pozabi različnih delov besed (npr. avto + cesta).
- Uporablja kartice z besedami.
- Preglej in popravi napisano.
- Vadi lep opis.

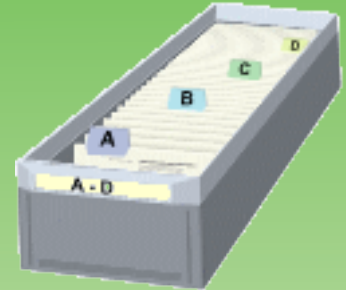
3. Strategija: branje

- Vadi, da bi se bolje naučil izgovarjati nekatere kombinacije glasov oz. brati skupine črk.
- Vadi, da bi bolje izgovarjal določene glasove, črke, zloge in besede.
- Beri posamezne črke, zloge in besede ter cela besedila.
- Beri naglas in tiho sam zase.

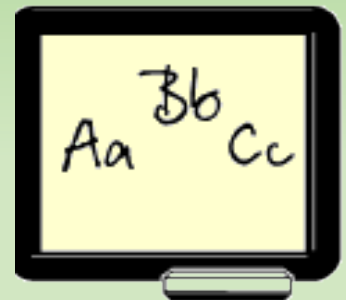
4. Strategija: preverjanje in popraviljanje

- Svoje napake lahko poiščem sam!
- Preglej besede, stavke in besedilo.
- Preveri, ali si upošteval pravopisna pravila.
- Opravi natančen pregled. Preberi, kar je dejansko napisano.
- Preglej vsebino. Nalogo primerjaj z rezultatom.
- Preveri svoje najpogostejše pravopisne težave.
- Popravki naj bodo čitljivi in jasni.

Strategija za pisanje/pravopis

Strategija za branje

Strategija za pregledovanje in popraviljanje

8. UČNE STRATEGIJE IN UČNI STILI

Motivacija spodbuja učinkovit razvoj otroka in njegovo aktivno sodelovanje ter je sredstvo za doseganje uspeha v učnem procesu vsakega otroka.

Številni otroci z disleksijo so lahko med šolanjem občutljivi in ranljivi, zlasti če dosegajo slabe učne rezultate. Do njih moramo biti razumevajoči, naše povratne informacije morajo biti pozitivne in za opravljeno delo jih moramo pohvaliti. Otrokom ne zadostuje, če jim govorimo, da so uspešni. Uspeh morajo tudi izkusiti.

Vsak otrok bi moral ob podpori in pomoči učiteljev in staršev v celoti razviti in pokazati svoje potenciale.

Literatura:

Kavkler, M., Košak Babuder, M. (Ur.) (2010). *Disleksija - vodnik za samostojno učenje študentov in dijakov*. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.

Mapa učnih dosežkov. Priročnik za učitelje. Mapa učnih dosežkov. Dostopno na <http://www.cpi.si/mediji/publikacije.aspx>.

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2002). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Raduly-Zorgo, E., Smythe, I., Gyarmathy, É. (2010). *Disleksija - vodnik za tutorje*. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami. Dostopno na www.isheds.eu.

Učni stili. Dostopno na http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/index.htm.

Učni tipi. Dostopno na http://www2.arnes.si/~sscesss3/ucni_tipi.htm.

Motivacija

Čustveni dejavniki

9. UČENJE DOMA - SPLOŠNO

KAJ MORATE VEDETI?

Nenehno beremo ali poslušamo o metodah, ki obljublajo hiter uspeh pri učenju pisanja, pravopisnih pravil ali branja brez veliko truda. Takih obljub ne bi smeli jemati resno. Številni strokovnjaki menijo, da učenje branja, pisanja in pravopisnih pravil zahteva veliko dela. Pomembno je, da smo potrpežljivi. Učenci, starši in učitelji se morajo zavedati, da je napredek postopen, v majhnih korakih. Če ima otrok izrazite težave z branjem, pisanjem ali upoštevanjem pravopisnih pravil, je ponavadi potrebno veliko let intenzivnega dela, da se le-te premagajo.

Kako lahko pomagate doma?

Otroci z učnimi težavami, ki doživljajo neuspehe, na splošno niso motivirani za učenje. Zaradi tega imajo pogosto težave z domačo nalogo. Če mora otrok narediti dodatne naloge iz branja, pisanja ali pravopisa, se težave kopičijo.

Kako lahko starši spremenijo vsakodnevno stresno situacijo v dobro organiziran program?

- Otroku naj ima miren učni kotiček, kjer se lahko osredotoči na svoje delo, ne da bi ga pri tem motili bratje in sestre ali prijatelji.
- Izdelajte tedenski načrt dela. Določite del dneva, ki bo namenjen učenju.
- Glede na starost otroka in šolo, ki jo obiskuje, načrtujte največ 10-20 minut dodatnega dela, ki jih ustrezno razdelite v manjše enote.
- Če ima otrok težave z branjem, je treba veliko vaditi. Branje je zelo pomembno, saj je od njega v veliki meri odvisno učenje pri drugih predmetih.
- Skupaj z otrokom ugotovite, kateri del dneva je zanj najbolj ugoden za učenje. Pomembno je, da otroku dovolite pri tem sodelovati.

Metode

Potrpežljivost

Motivacija za učenje

Organizacija

Učni kotiček

Tedenski načrt

Najboljši čas za učenje

9. UČENJE DOMA - SPLOŠNO

- Da bi bilo učenje uspešno, se je treba dosledno držati dogovorjenega urnika. Tako se izognemo razpravljanju o tem, da bi učenje preložili ali da bi ga enostavno „preskočili“.
- Z otrokom se dogovorite o učnih ciljih za tekoči teden. To mu bo omogočilo, da bo doživel uspeh.
- Da bi otroka motivirali, uporabite različne načine učenja. Dober računalniški program bo na primer poskrbel, da bo učenje bolj zabavno, kar bo povečalo otrokovo pripravljenost za vadenje.
- Če so vaša pričakovanja prevelika, se otrok verjetno ne bo želel učiti. Da bi se tej težavi izognili, prilagodite svoja pričakovanja otrokovim zmožnostim.
- Osredotočite se na otrokove uspehe, čeprav so ti morda neznatni. Ne pozabite ga pohvaliti za vloženi trud. Omislite si lahko sistem nagrajevanja, s katerim bi še dodatno pokazali, da cenite njegova prizadevanja.

Če otroku ne morete pomagati pri učenju, je priporočljivo, da poiščete strokovno pomoč. Pri strokovnjaku dobijo otroci navadno dodatne naloge. Če zaradi tega prihaja do težav, se pogovorite s strokovnjakom o načinih, kako bi te težave rešili.

Držite se načrta!

Cilji

Motivacija

Pričakovanja

Pohvala

Odlično!

Strokovna pomoč

9. UČENJE DOMA - BRANJE

KAKO LAHKO POMAGATE OTROKU PRI BRANJU DOMA?

Da bi otroci z disleksijo brali za zabavo, morajo navadno prehoditi trnovo pot. Pomagate lahko tako, da branje redno vadite doma.

Osnovne vaje

Ko se otroci začnejo učiti branja, pisanja in pravopisnih pravil, je treba delati vaje na štirih področjih, da bi se pri njih razvilo glasovno zavedanje (fonemsko in fonološko zavedanje):

- razčlenjevanje besed na posamezne glasove,
- povezovanje črk z glasovi,
- povezovanje glasov črk v celoto (spajanje),
- zlogovanje.

Razčlenjevanje besed na posamezne glasove

Številni otroci, preden se začnejo učiti branja, ne vedo, da besede sestavljajo različni glasovi. Na primer, ne vedo, da ima beseda "ura" tri glasove „u“, „r“ in „a“.

Te spretnosti se lahko naučijo z naslednjimi nalogami:

Vprašate jih lahko:

- S katerim glasom se začneta besedi „pes“ in „muca“?
- Katera beseda se rima z besedo „kuža“? „Luža“ ali „miza“?
- Iz katerih glasov je sestavljena beseda „led“ ali „pet“?
- Katera beseda je sestavljena iz glasov „l-e-d“ ali „p-e-t“?

Ko se učijo brati, črk ne poimenujejo, ampak uporabijo glasove.

Vaje

u-r-a
ura

9. UČENJE DOMA - BRANJE

Vaje za povezovanje glasov s črkami

Na kartice napišite črke, ki se jih mora otrok naučiti. Sprva naredite le tri kartice. Poljubno jih premešajte in izgovorite vsako od črk.

Ko se ji otrok nauči, dodajte četrto kartico s četrto črko. Vadite tako dolgo, dokler otrok ne obvlada vseh štirih črk. Nato dodajte naslednjo črko itn.

Da bi se otrok naučil pisati črke, naredite naslednje: črke mu ne pokažite, ampak izgovorite tisto, ki je zapisana na kartici. Otrok naj nato črko napiše.

Povezovanje glasov in črk v celoto, tj. besede

Črke ali glasove povezujemo v celote in tvorimo besede (npr. črke u-r-a sestavljajo besedo „ura“). Veščina črkovanja je zlasti potrebna pri branju neznanih besed. Dober način za njeno usvojitev in utrjevanje je uporaba bralnih kartic. V kotu kartice izrežite pravokotnik. Z njim prekrijte besedo, vendar pustite vidno prvo črko, ki jo tudi izgovorite. Pravokotnik nato pomikate proti desni in izgovarjate črke, ki sestavljajo besedo. Na koncu je seveda vidna cela beseda, ki jo najprej izgovorite počasi, nato pa še z običajno hitrostjo. Otroka morate vprašati, ali besedo razume.

Razstavljanje besed na zloge ali zlogovanje

Pri branju (in pisanju) je koristno, če besede znamo zlogovati, tj. jih razstaviti na zloge, saj zloge prepoznamo hitreje kot cele besede. Dajte otroku besede, ki so bile razstavljene na zloge, npr. napisane na kartici ali računalniku. Napišite stavke ali kratka besedila v zlogih in zloge povežite s podčrtaji (tj. „_“). V slovarjih so zlogi ločeni z vezaji (tj. „-“) ali poševnicami (tj. „/“).

Branje črk

Pisanje črk

Povezovanje glasov v celoto

Zlogi

9. UČENJE DOMA - BRANJE

Več vaj za učenje branja

Za povečanje hitrosti branja se mora otrok naučiti hitreje brati pogoste besede. V ta namen sestavite seznam najpogostejših besed, ki se jih bo otrok naučil ob pogostem in povečanem obsegu branja hitro prepoznavati. Sprva naj seznam vsebuje posamezne zloge, podobne besede (npr. ki se rimajo - lipa, pipa, sipa) in besede, ki imajo vsaj nekaj skupnega (npr. ki se začnejo na črko š). Merite čas, ki ga otrok potrebuje, da bi seznam prebral, in beležite napake. Ko konča, mu povejte, koliko besed je pravilno prebral. Vsak napredek bo povečal njegovo motiviranost.

Ko berete besedila skupaj z otrokom, je koristno, če „težke“ besede (npr. neznane ali dolge besede) označite z barvnim flomastrom ali barvico. Da bi se jih otrok naučil, uporabite najprej bralne kartice (na vsaki kartici je napisana le ena beseda), nato se šele lotite branja celotnega seznama besed.

Dodatni nasveti za vadenje branja besedil

Če dela otrok pri branju napake, je pomembno, da ne kažete nejevolje, jeze in razočaranja oz. da ga ne kaznujete. Spoznati mora, da so napake pri branju nekaj običajnega. Namesto besede „napaka“ uporabljajte npr. besedo „bralni spodrseljaj“. Pomagajte mu, da sam opazi napako in jo tudi popravi. Ob napaki lahko na primer rečete „pazi“ in mu pokažete napačno prebrano besedo. Nato bi jo moral otrok ponovno prebrati. Pomagajte mu tako, da besedo razdelite na zloge ali mu pokažete „težko“ črko. Če še vedno ne more prebrati besede pravilno, mu jo preberite vi. Pomembno je, da se otrok počuti sprejetega in da ni pod pritiskom. Zato je včasih smiselno, da ne omenjate vsake napačno prebrane besede.

Pri branju je treba poudarjati otrokove uspehe in mu ga prikazati kot zabavo, če želimo doseči, da bi otrok v branju tudi užival.

Hitro prepoznavanje besed

Seznam besed

Branje besedil: najprej „težke“ besede

Napake pri branju

Ne izvajajte pritiska na otroka!

Uživanje v branju

9. UČENJE DOMA - BRANJE

Izbira besedil

Bolj verjetno je, da bo otrok bral, če mu boste dovolili, da sam izbere knjigo. Pomembno je, da ga tema zanima in da so mu slike ali ilustracije všeč itn.

Založbe ponujajo zbirke knjig z večjimi črkami, krajšimi povedmi in slikami ali ilustracijami, ki otrokom pomagajo razumeti besedilo.

V pomoč je tudi, če se stavki začnejo in končajo v isti vrstici.

Ko otrok uspešno opravi določene vaje ali prebere besedilo ali knjigo, to vedno zapišite v dnevnik branja. Tako boste dobili boljši pregled nad tem, kaj je otrok dosegel.

Izbira knjige

Upoštevajte otrokove želje!

Dnevnik branja

9. UČENJE DOMA - PRAVOPIS

KAKO LAHKO OTROKU POMAGATE PRI UČENJU PRAVOPISA?

Pisanje je lahko za otroke z disleksijo zelo stresno in zahtevno. Zato je treba poskrbeti, da je vadenju pisanja namenjen najkrajši možni čas. Vaje v nadaljevanju upoštevajo to načelo in trajajo le nekaj minut, zato so zlasti primerne za otroke z disleksijo.

Pisanje besed

Številni otroci vadijo pravopis tako, da jim starši dajo besedila, ki jih morajo prepisati. Vendar je ta način manj učinkovit, saj se z narekovanjem dosegajo boljši rezultati v primerjavi s prepisovanjem.

Najpogosteje uporabljena metoda je narekovanje besedil, otroci pa morajo napačno napisane besede napisati še enkrat. Tak način dela ima dve pomanjkljivosti:

- tudi tisti otroci, ki imajo največ težav s pravilnim pisanjem besed, večino besed v besedilu napišejo pravilno. Zato je nesmiselno ponavljati pisanje teh besed, saj to zahteva veliko časa in truda, ki bi ju lahko porabili za kaj bolj koristnega;
- napačno napisane besede je treba sistematično ponavljati nekaj zaporedni dni. Njihovo enkratno ali večkratno prepisovanje v istem dnevu ne prinaša napredka.

Anketa je pokazala, da 20 % vseh pravopisnih napak nastane pri pisanju prvih 100 najpogostejših besed (npr. in, ni), 10 % vseh napak pa pri naslednjih 200. Vadenje pisanja teh besed je zato lahko v veliko pomoč. Verjetnost, da se bodo pojavile v naslednjem nareku ali spisu, je izjemno visoka.

Seznam teh besed je na voljo na svetovnem spletu: http://sl.wiktionary.org/wiki/Dodatek:Najpogostej%C5%A1e_slovenske_besede/2000 [vir: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].

Čas vadbe

Narekovanje besed

Pomanjkljivosti

Pisanje najpogostejših besed

9. UČENJE DOMA - PRAVOPIŠ

Vadenje lahko vsakič zajema od 5 do 15 besed, njihovo število pa je odvisno od starosti otroka. Vadimo lahko na veliko načinov. Za učenje doma priporočamo uporabo kartic z besedami. Kartice premešamo in besede narekujemo eno za drugo. Da bi otroku pomagali, da si lažje zapomni pomen besede, za vsako od njih sestavimo še poved. Otrok naj napiše samo besedo, ki jo vadite.

Primer

Vi preberete:

Jabolko je padlo z drevesa. - padlo

Otrok napiše: padlo

Ko otrok napiše besedo, pogleda kartico in preveri, če je besedo pravilno napisal. Če je pravilno napisana, se na kartico napiše plus (+). Če je napačno napisana, se na kartico napiše minus (-), otrok pa besedo vadi več dni zaporedoma. Kartico s to besedo nato „pospravite“ in vzamete novo z novo besedo.

Otroci pravilnega zapisa mnogih besed na karticah, ki so bile „pospravljene“, žal ne bodo usvojili trajno. Uspešno usvojen zapis je med 60 in 80 odstotki. Če otrok v nareku ali spisu napačno napiše besedo, ki je že bila „pospravljena“, jo je treba ponovno vaditi, kot je opisano zgoraj.

Ko končate seznam 300 besed, lahko izberete druge besede, ki jih otrok v narekih ali spisih napačno piše.

Pri izbiri besed je treba upoštevati dve merili:

1. otrok je besedo napisal napačno,
2. beseda se pogosto pojavlja v besedilih (po vaši presoji).

Kartice z besedami

Uspešnost

Druge besede

9. UČENJE DOMA - PRAVOPIS

Pravopisna pravila

Pravopisna pravila so pogosto tako napisana, da otrokom niso v pomoč, ker vsebujejo preveč izjem ali temeljijo na znanju, ki ga otrok še nima.

Kljub temu pa so nekatera pravila koristna.

Na primer:

- Glagol v 3. osebi moškega spola se vedno konča na črko L (hodil, govoril, naredil ...).
- Pred „ki, ko, ker, da, če“, vejica skače.
- Pri pravilni izbiri predlogov s/z si pomagamo tako, da predlog izgovorimo skupaj z besedo (npr. zdrevesom – z drevesom, skremo – s kremo ...).

RAČUNALNIŠKI PROGRAMI

Danes je na voljo veliko programov za učenje branja in pravopisa. Uporaba računalnika je priporočljiva, saj pri otrocih spodbuja motivacijo. Programe je treba izbirati skrbno, ker nekateri niso ustrezne kakovosti.

Pri tem je treba upoštevati naslednja merila:

- številni programi vsebujejo vaje, pri katerih se otrok sicer igra, a mu ni treba pisati besed ali stavkov. Takih vaj mora biti čim manj, saj otroku dejansko ne pomagajo pri učenju pravopisa,
- omogočati morajo izbiro besed za vajo, ki se pogosto pojavljajo v narekih in spisih.

Učenje z računalnikom je veliko bolj zabavno, če lahko otroci to počnejo s starši, brati in sestrami ali prijatelji.

Pravopisna pravila

Uporaba računalniških programov

10. UPORABA RAČUNALNIKA

POGOSTO ZASTAVLJENA VPRAŠANJA

Ali priporočate uporabo računalnika kot učnega pripomočka za otroke z disleksijo?

Računalnik je kot učni pripomoček zelo priporočljiv, ker:

- otroke motivira k učenju,
- pogosto zagotavlja hitrejši napredek,
- lahko otroku pomaga izboljšati samopodobo,
- lahko pri otroku zmanjša strah (računalnik se ne odziva čustveno oz. je nevtralen),
- se lahko prilagodi otrokovim potrebam,
- zagotavlja bolj sproščeno učno okolje (ni konfliktov),
- zagotavlja nevtralne povratne informacije,
- ponuja multimedijske učne vsebine,
- je zelo koristen, če ima otrok slabe finomotorične sposobnosti, ki vplivajo na njegov rokopis,
- lahko ublaži nagnjenost k hiperaktivnosti,
- podpira otrokovo prevzemanje odgovornosti za učenje.

Kaj je pomembno, ko otrok z disleksijo uporablja računalnik?

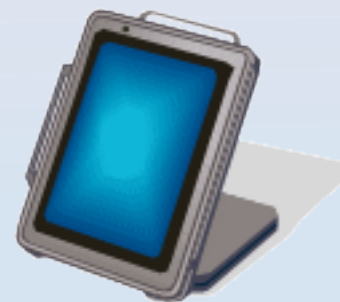
- Navodila za uporabo računalnika naj bodo kratka in jasna.
- Uporabljati je treba barve in pisave, ki so otroku všeč.
- Računalniški zaslon se ne sme bleščati ali utripati.

Kje naj stoji računalnik?

- Zaslon naj stoji vzporedno z oknom. Tako se izognemo bleščanju in odsevu.
- Po potrebi uporabite posebno luč za osvetlitev zaslona.
- Stol naj bo ergonomsko oblikovan (roki in kolena naj bodo pokrčeni pod pravim kotom).

Prednosti računalnika

Pomembna je dobra kakovost zaslona!

Uredite učni kotichek!

10. UPORABA RAČUNALNIKA

- Prva zgornja vrstica na zaslonu naj bo v višini otrokovih oči.
- Po 20-30 minutah dela je treba narediti premor (brez gledanja TV ali igranja igrice; treba se je gibati).
- Hrupa naj bo čim manj (po potrebi zvočno izolirajte prostor)!
- Tiskalnik naj bo v sosednji sobi, ker so njegovi zvoki lahko zelo moteči.
- Ob računalniku naj bo dovolj prostora za učno gradivo, ki ga otrok potrebuje med delom z njim.

Kaj je pomembno, ko izbiram računalniške programe za svojega otroka z disleksijo?

Trg izobraževalnih programov je zelo velik, računalniška tehnologija pa se hitro spreminja. Zato se je treba osredotočiti na tiste njihove značilnosti, ki otroku z disleksijo koristijo in ga motivirajo:

- navodila morajo biti kratka in jasna,
- ustrezne učne vaje morajo biti lahko dostopne,
- program vam mora omogočiti, da lahko v vsakem trenutku prenehate z delom in da ga tudi shranite,
- na voljo mora biti t.i. pomoč,
- program mora ponujati učne enote z malo gradiva,
- program vam mora omogočati, da izberete njegove posamezne dele,
- omogočati vam mora zamenjavo naloge oz. prehod na drugo,
- imeti morate možnost, da nalogo ponovite in jo popravite,
- ponujati mora različne težavnostne stopnje,
- program mora odstraniti napake, omogočati samopreverjanje in takoj dajati povratne informacije,
- program ne sme vsebovati motečih elementov, ampak mora biti osredotočen na učenje,
- omogočati mora tiskanje nalog,
- upoštevati mora hitrost, s katero se uporabnik uči,
- številni programi zahtevajo uporabo slušalk, zato se pred nakupom prepričajte o njihovi kakovosti,
- govorjeni jezik mora biti knjižni in jasen; hitrost mora biti prilagodljiva.

Delajte premore!

Skrbno izberite izobraževalne programe!

Uporablajte kakovostne slušalke!

10. UPORABA RAČUNALNIKA

Pri katerih učnih nalogah je lahko računalnik koristen?

Izbiramo lahko med številnimi možnostmi. Programe je priporočljivo izbirati glede na posebne potrebe otroka in po posvetu s strokovnjakom. En program navadno pokriva več različnih nalog.

Primeri različnih učnih nalog, pri katerih je lahko računalnik v pomoč:

- fonološke vaje,
- učenje abecede,
- delo z zlogi,
- iskanje črk v besedi,
- vaje z učnimi karticami,
- vaje na barvni podlagi in možnost za njeno spreminjanje,
- označevanje črk, skupin črk, besed itn. z različnimi barvami,
- vaje za razširitev vidnega polja (npr. branje **besed, razvrščenih v piramido**),
- prepoznavanje besed z branjem z ustnic,
- učenje stavčnih struktur,
- pretvarjanje pisanega besedila v govor itn.

NE POZABITE:

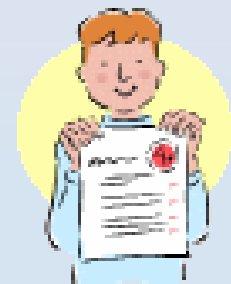
- se posvetovati z učiteljem o programih, ki bi bili lahko otroku koristni;
- da so programi učni pripomoček in ne morejo nadomestiti mentorja ali učitelja;
- ugotoviti, katere so potrebe otroka, preden se lotite izbire izobraževalne programske opreme.

Opomba:

Izberite program, ki ustreza razvojni stopnji otroka.

Različne učne naloge

Posvetujte se s strokovnjakom in učiteljem

10. UPORABA RAČUNALNIKA

LITERATURA in GRADIVA

Izbor kakovostnih izobraževalnih programov in njihov opis najdete v naslednjih brošurah oz. knjigah:

Reid, Gavin (2005), *Dyslexia. A Complete Guide for Parents*. Chichester: John Wiley & Sons.

Miškina mala šola. Miška: Didaktične igrice : Polžkovi koraki, Potovanje med črkami, Moja prva knjiga, Potovanje med besedami, Igrive številke 1, 2, Spoznajmo okolje 1, 2. Didaktične igrice so dostopne na <http://www.miska.si/?id=287>

Na splošno se izobraževalni računalniški programi zelo hitro spreminjajo, saj jih avtorji prilagajajo tehnološkemu napredku. Zato posebni programi niso navedeni.

Namesto tega je priporočljivo, da obiščete različne spletne strani, vendar se tudi spletne strani hitro spreminjajo. Učitelji in strokovnjaki pogosto vedo, kateri novejši računalniški programi so najkoristnejši in bi bili lahko primerni za vašega otroka.

11. UČENJE TUJIH JEZIKOV

A) SPLOŠNI NASVETI

- Kateri je učni stil vašega otroka? (poglavje 8)
- Se vaš otrok uči z vsemi čutili? (poglavje 8)
- Lahko vaš otrok prepozna podobnosti in razlike med jeziki?

PRIMER:

Beseda „hiša“ v nemškem (Haus) in angleškem jeziku (house) se enako izgovarja, vendar se različno piše.

- Ali vaš otrok redno ponavlja in utrjuje znanje?
- Ali poskuša razumeti kulturo okolja jezika, ki se ga uči (dopisni prijatelj, počitnice v tujini, filmi, ljudje iz soseske, ki govorijo tuj jezik itn.)?
- Ali vas šola obvešča o izmenjavi tujih študentov ter mladinskih revijah ali filmih v tujem jeziku?

B) POSEBNI NASVETI

1. Glasovi in črke

- Ali se vaš otrok zaveda, da se ista črka lahko izgovori na več načinov?

Primer:

Pripravite kartice s črkami in poiščite vse možne izgovorjave za vsako od njih.

Skupaj odkrivajte podobnosti in pravila, če ta obstajajo.

- Ali se vaš otrok zaveda, da en glas lahko zapišemo na več načinov?

Primer: Naredite preglednico z glasovi tujega jezika

Glas				
angleščina [ou]	cold	shoulder	show	...
francoščina [ã]	mentir	chanter	blanc	...
nemščina [f]	Ofen	Offen	Vogel	...

HALLO

GRUEZI

HELLO

AHOJ

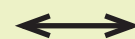
HOLA

Podobnosti
Razlike

Stiki:

- dopisni prijatelj
- študentske izmenjave

Ena črka,
različni glasovi

Ena glas, različne
črke

11. UČENJE TUJIH JEZIKOV

- Ali je otrok dovolj pozoren na črke, ki jih v njegovem maternem jeziku ni?

Primer: m

IME—GLAS—OBLIKA

"em" izgovorimo kot [m] videti pa je kot "dva mosta"

- Ali vaš otrok vadi rime, pogoste fraze in pesmi?

Pogoste fraze

How are you?

Wie geht's?

Comment ça va?

Comme sta?

Como está?

Hoe maakt U het?

Rime

Katzen können Mäuse fangen,
haben Krallen, scharf wie Zangen,
kriechen durch die Bodenlöcher
und zuweilen auf die Dächer.

Row, row, row your boat
gently down the stream.
Merrily, merrily, merrily, merrily,
life is but a dream.

češčina	káva	láva	tráva	kráva
katalonščina	pruna	bruna	lluna	engruna
španščina	vino	camino	latino	tocino

2. Besede

- Kako se vaš otrok uči novih besed?

Primeri:

- učitelji priporočajo učne kartice
- otrok lahko za težje besede sam naredi kartico: na njeno hrbtno stran naj nariše podobo ali dogodek za vsako od težjih besed (pisati z velikimi tiskanimi črkami na večje kartice)
- poslušanje zgodb, ki vsebujejo novi besednjak (zvočnice, TV oddaje, filmi, revije - kakovost je pomembna)
- z zaprtimi očmi naj v mislih „tipajo / poslušajo / vohajo / okusijo / vidijo“ vse tisto, na kar jih beseda spomni.

Vadite nove glasove in črke

Vadite pogoste fraze, rime in pesmi

Besede, ki se rimajo

Nov besednjak

11. UČENJE TUJIH JEZIKOV

Pomnjenje besed: načini ponavljanja

		 		
Posnemite izgovorjavo besede (beseda - premor - ista beseda še enkrat).	Poslušajte, preberite, izgovorite in pokažite ali „odigrajte“ (npr. s telesnimi gibi).	Poslušajte in izgovorite pred posnetkom.	Poslušajte in izgovarjajte v sproščnem položaju ali v gibanju.	Poslušajte, črkujte, izgovarjajte, napišite in primerjajte.

- Učite se manj besed hkrati.
- Učite se besedne družine: „act, active, action“.

Kako se lahko otrok nauči pravilno pisati besede?

Primeri:

- Iz črk besede sestavite zgodbo:
 - C arol (Carol, ime)
 - O pens (odpre)
 - A ll (vse)
 - T ins (pločevinke)
- S pisalom občrtajte besedo in jo pri tem izgovarjajte.

happy

- Okoli zelo težkih besed narišite sliko.
- Cele besede ali njihove dele pretvorite v slike:

m 😊 😊 n

- Za tvorjenje besed iz istega korena uporabljajte barve, npr.:

teacher
teaching
pre-teaching

- Uporabljajte slovarje (priporočljivi so slikovni slovarji)

Pomnjenje besed

Poslušanje

- fraze
- rime
- zloge

Branje

- Preberi, izgovori, pokrij, izgovori, napiši, preveri
- Besedo si predstavlja v barvi na drugačnem ozadju
- Uporablja slike

Uporaba dotika

- Piši po pesku, preprogi itn.
- „Napiši,“ besedo iz kamenja
- Natipkaj jo

Uporaba besed v kontekstu

(kratke zgodbe)

ISKANJE

11. UČENJE TUJIH JEZIKOV

- Kako naj se otrok uči **pravilne in nepravilne glagole**?
Izdelajte sezname v tem vrstnem redu:
 - celovit pregled vseh časov,
 - združite iste oblike skupaj (npr. glede na končnice „ew“: grew, blew itn.),
 - vadite najpomembnejše oblike (manj besed hkrati, plakati itn.),
 - pred preizkusom znanja vadite besede z „osebnega“ seznama.

francoščina	angleščina
né - naïtre	to buy - bought
eu - avoir	to sell - sold

3. Predstavitev slovničnih pravil

- Korak za korakom: pravila razdelimo na posamezne, jasno opredeljene korake (kot recept).
- Koraki naj bodo med sabo vidno ločeni (s črto, nekim narisanim vzorcem, korak naj bo na ločeni strani itn.).
- Vsak korak naj bo opremljen s sliko ali simbolom (otrok jih lahko sam nariše). Pustite dovolj prostora!
- Vsako pravilo naj bo napisano z drugo barvo.
- Pravila pojasnite v slovenščini, otrok pa naj jih ponovi na glas.
- Narišite diagram ali smešno sliko, če to otroku pomaga, da si pravilo zapomni.
- Po potrebi poenostavite besedilo.
- Za težja pravila izdelajte plakat. Na zidu ga pustite, dokler ga otrok potrebuje.

Tudi **razporeditev gradiva na delovnem listu** lahko pripomore k lažjemu učenju:

Vsi delovni listi - zlasti preizkusi znanja - naj:

- bodo v veliki pisavi (velikost 12-14, vrsta pisave Comic Sans MS, Arial, Calibri, Tahoma, Verdana)
- imajo gradivo dobro razporejeno (ne preveč polni; naslovi jasno vidni in med vrsticami več prostora).
- barvo papirja in pisave je treba skrbno izbrati, da omogočajo dobro berljivost.

Korak za korakom

Uporaba barv

Pravilni glagoli:

cook
cooked
cooked

Nepravilni glagoli:

go
went
gone

Plakati

Razporeditev gradiva

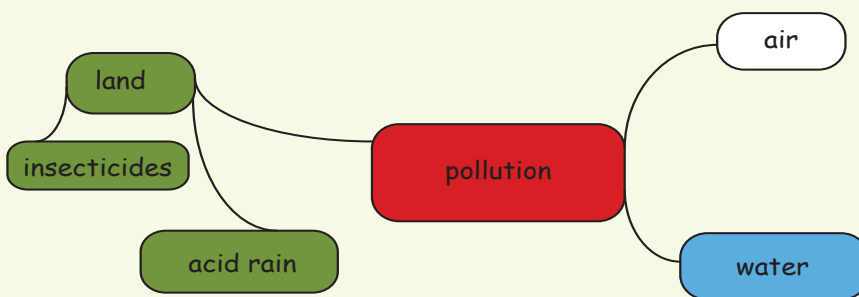
Vsi delovni listi naj bodo pregledni!

11. UČENJE TUJIH JEZIKOV

- Pravila hranite na enem mestu (npr. v mapi), da lahko hitro pridete do njih, ko jih potrebujete.
- Sodelovanje med učiteljem tujega jezika, starši, učiteljem slovenščine in otrokom je izjemno pomembno.
- Pri komuniciranju v tujem jeziku se ne osredotočajte na slovnične napake.
- Če se tudi starši zanimajo za tuje jezike in druge kulture, lahko to motivira tudi otroka.

4. Pisanje besedil

- Zamisli zapisujte v diagrame ali miselne vzorce.

- Strategije za pisanje besedil

Primeri:

Otrok naj (1) vam pove, o čem želi pisati, (2) zgodbo napiše in (3) označi ključne besede.

Nato naj napiše isto besedilo:

- v skrajšani obliki,
- iz zornega kota druge osebe,
- vendar zamenja vrstni red glavnih zamisli v jedru, zamenja čas in / ali kraj dogajanja itn.,
- spremeni vrsto besedila: časopisni članek, članek za objavo na spletu, intervju, pismo itn.

Na koncu lahko besedila primerjamo po vsebini in obliki (robovi, odstavki itn.).

Mapa

Sodelovanje

Diagrami Miselni vzorci

Strategije pisanja

Besedilo:

- uvod
- jedro
- razprava
- zaključek

11. UČENJE TUJIH JEZIKOV

5. Branje in razumevanje besedil

Katere strategije lahko uporabljamo za branje besedila v tujem jeziku?

- Razmislite o temi:
O čem govori besedilo?
Vam je tematika znana?
Katere besede o tem so vam že znane?
Preberite časopisne članke/knjige/spletne članke o tej temi.
Nekomu povejte, kar veste o njej (uporabite lastno znanje).
- Poiščite si primeren bralni kotiček (udoben sedež, dovolj svetlobe, bližina učnih pripomočkov, brez motenj).
Spletne članke lahko natisnete v večji pisavi.

Katere strategije lahko uporabljamo za razumevanje besedila v tujem jeziku?

- Če poslušate avdio posnetek ali gledate video, to ponovite večkrat in pri tem beležite pomembne dele besedila s simboli. Vsak simbol nato opišite z lastnimi besedami.
- Berite tiho in naglas. Slednje vam pomaga izboljšati razumevanje besedila.
- Besedilu dodajte slike ali diagrame. Pod njih napišite kratke povedi.
- Pomembne dele besedila podčrtajte.
- Poenostavite besedilo (uporabljajte lažje besede, krajše povedi itn.).

Katere strategije lahko uporabljamo za odgovarjanje na vprašanja o besedilu?

- Uporabljajte flomastre različnih barv.
- Vsako vprašanje preberite na glas in ga ponovite z lastnimi besedami.
- Za označevanje informacij, ki so odgovor na vprašanje, uporabite različne barve.
- O besedilu se pogovorite s prijateljem.

**Uporabljajte
obstoječe znanje**

Dodajte slike

Izdelajte diagrame

Uporabite barve

11. UČENJE TUJIH JEZIKOV

Literatura

Opomba: navadno lahko učitelji tujega jezika staršem in otrokom pomagajo s strokovnimi nasveti glede knjig in drugega gradiva, ki se lahko uporabijo za učenje doma. Svetovanje bi moralo biti povezano z učnim programom, upoštevati pa bi bilo treba tudi različne dejavnike (npr. znanje tujega jezika pri starših, njihovo tehnično znanje in razpoložljivo opremo itn.). Starši lahko otrokom pomagajo tako, da jim omogočijo stik s tujim jezikom (radijski in TV programi, filmi, potovanje v tujino itn.). V nadaljevanju so kot primer navedene knjige in druga gradiva, ki so na voljo za učenje tujega jezika.

DISLEKSIJA IN ANGLEŠČINA KOT TUJI JEZIK

Birsh, J. R. (2005). *Multisensory Teaching of Basic Language Skills*. 2nd ed. PH.D. publ. Jun 2005. Brookes Publishing Comp.

GRADIVO

ClozePro (winner of the 2004 BETT Special Educational Needs Secondary Software Award; for learners of all ages and abilities; suitable for use across all subject areas); website: <http://www.cricksoft.com/uk/products/clozepro/default.asp#about>

Kunaver, D. (2010). *Angleščina po mavrični bližnjici*. Preglednica temeljev angleške slovnice. Ljubljana: samozaložba.

Kunaver, D. (2011). *Mavrični temelji angleščine ob miselnih vzorcih, pripovedih in pesmih*. Ljubljana: samozaložba.

Kunaver, D. (2001). *Mavrična sestavljanica 1 [Garnitura]* : didaktična igrača za zgodnji pouk angleščine. Ljubljana: samozaložba.

KNJIGE

Erkert, A. (2003). *Sprach-Förder-Spiele*. Freiburg: Christopherus.

Hufeisen, B. (2004). *Deutsch und die anderen (Fremd)Sprachen im Kopf der Lernenden. Wie man dieses Potenzial im Deutschunterricht nutzen kann*. In: *Fremdsprache Deutsch* 31, 2004, 19 - 23.

Nodari, C. & de Rosa, R. (2003). *Mehrsprachige Kinder. Ein Ratgeber für Eltern und andere Bezugspersonen*. Stuttgart: Haupt.

DRUGO GRADIVO

CD-ROM. *Lesen 2000*. Version 4XL. Mantler, O. e-mail: info@lernspiele.at, website: www.lernspiele.at ISBN 3-9501203-1-9

CD-ROM. Pramper, Wolfgang (2001), *Gut - besser - Deutsch!* (Computersoftware for advanced learners, Veritas) ISBN 3-7058-5780-0.

Sommer-Stumpfenhorst, N. (1997). *Laute heraushören, Laute zusammenfügen. Hilfen für das häusliche Üben*. 2. Aufl. Heft 1, Warendorf: Colli.

12. PO KONČANEM ŠOLANJU

Otrok je šolanje zaključil. Kako naprej?

- Veliko je poklicev, ki so primerni zlasti za ljudi z disleksijo in v katerih lahko pokažejo, kaj resnično zmorejo.
- Ljudje z disleksijo so pogosto zelo ustvarjalni in tehnično spretnejši. Številni so uspešni na vodilnih položajih ali v poklicih, ki zahtevajo tehnično znanje, ustvarjalnost in socialne veščine.

Strokovno svetovanje glede izbire poklica

- Pomembno je, da pri izbiri poklica poiščete pomoč strokovnjaka. Tako boste lažje sprejemali odločitve o tem.
- Upoštevati je treba želje posameznika.

Vloga staršev pri uspešnem prehodu iz šole v poklic

Starši lahko otrokom pomagajo:

- da se ti bolj zavedajo lastnih učnih sposobnosti in potreb,
- da uporabljajo svoje sposobnosti za premagovanje področij, ki jim povzročajo težave, ali za izogibanje letem,
- da se uveljavijo v šoli in poklicno,
- da raziskujejo, kateri poklici so jim všeč ali primernejši zanje, tako da opravljajo prostovoljno delo, da delajo med poletnimi počitnicami ali da opravljajo priložnostna dela,
- da se naučijo biti prilagodljivi in vztrajni ter da ne dovolijo, da jim občasni neuspehi ali razočaranja odvzamejo pogum in voljo.

Po končanem šolanju

Kateri poklic?

Vloga staršev

12. PO KONČANEM ŠOLANJU

Pismenost

- Disleksija pri nekaterih odraslih ni bila žal nikoli niti uradno ugotovljena niti ni bila ugotovljena stopnja njihove motnje. Njihove veščine branja in pisanja včasih ne zadostujejo za spopadanje z izzivi, ki jih prinaša življenje.
- Danes imajo odrasli možnost, da se naučijo brati, pisati in računati ali da te veščine izboljšajo na posebnih tečajih, ki so prilagojeni prav njim.

Ali je disleksija vseživljenjski izziv?

- Čeprav vidimo disleksijo predvsem v kontekstu njenega vpliva na učenje v šoli, je pravzaprav vseživljenjski izziv.
- Najstniki in mlajši odrasli z disleksijo imajo lahko še vedno težave z branjem, pisanjem in računanjem, organiziranjem in upravljanjem časa ter s pomnjenjem podrobnosti itn.
- Ti so lahko uspešni, če uporabljajo nadomestne metode učenja, posebne strategije in tehnologijo.
- Čeprav se mladi z disleksijo pri odraščanju soočajo s posebnimi izzivi, so jim lahko starši s svojo pomočjo pri organiziranju časa ter s prilagodljivostjo in vztrajnostjo v veliko oporo.

**Branje
Pisanje
Matematika**

**Disleksija –
vseživljenjski izziv**

13. DISKALKULIJA

UVOD

Motnje pri obdelavi informacij, zaradi katerih imajo otroci težave, ki so podobne disleksiji, npr. težave s kratkoročnim spominom, razvrščanjem in organiziranjem informacij ter hitrostjo obdelave informacij, lahko otrokom povzročajo težave na številnih matematičnih področjih in jih s skupnim imenom navadno imenujemo *diskalkulija*.

TEŽAVE

Otroci z diskalkulijo imajo lahko:

- težave pri dojetanju povezav med števili,
- težave z učenjem poštevanka,
- težave z razumevanjem geometrijskih pojmov,
- težave s pojmovanjem časa in prostora,
- težave pri razumevanju zaporedij,
- težave pri izvajanju obratnih računskih operacij,
- težave s prostorskim zaznavanjem in orientacijo v prostoru,
- težave pri vidnem razločevanju, zaradi česar zamenjujejo znake za matematične operacije,
- težave pri računanju na pamet (s simboli in števili z uporabo kratkoročnega spomina).

Ker ima matematika svoj „jezik“, lahko otrokom tudi to povzroča preglavice.

Splošni matematični izrazi, kot so **obseg**, **vrednost** in **je enako**, so jim morda neznani. Zanimivo je spodbuditi otroke v razredu, da naj razložijo pomen **je enako**. Dobili bi številne različne odgovore. Najpogostejši bi bil verjetno, da pomeni **odgovor**. Te izraze morajo vsi učenci jasno razumeti, preden jih lahko uporabljajo pri računanju.

Da bi bilo vse skupaj še malo bolj zapleteno, se za isto matematično operacijo lahko uporabijo različni izrazi, npr. **pomnoži**, **krat**, **zmnožek** in **produkt** ali **seštej**, **povečaj**, **plus**, **seštevek** in **vsota**.

DISKALKULIJA

Težave pri obdelavi informacij

Težave (primeri) Množenje

Pojem časa

13. DISKALKULIJA

PODROČJA SO TESNO POVEZANA

Matematika je strukturirana znanost, kar pomeni, da se jo učimo po delih. Ti so med sabo povezani in tvorijo smiselno celoto. Če poznamo celoto, lažje razumemo njene posamezne dele, kar spet krepi naše znanje celote. Poznavanje celote nam tudi omogoča, da razumemo sosledje in medsebojno povezanost delov ter njihov vzajemni prispevek.

MATEMATIČNE OPERACIJE JE TREBA IZVESTI V PRAVEM VRSTNEM REDU

Ker imajo otroci najverjetneje težave pri povezovanju znakov s pripadajočimi računskimi operacijami, je smiselno, da te operacije izvedejo z uporabo strukturiranega učnega gradiva. Nato se jim še z znaki za računske operacije pokaže, kar so „naredili s svojimi rokami“. Otroci z diskalkulijo so boljši pri „praktičnih“ nalogah, pri katerih morajo delati z lastnimi rokami, kot pri tistih, ki zahtevajo poimenovanje. Velika prednost strukturiranega gradiva je, da otroci najprej praktično delajo in šele nato poimenujejo opravljeno. Če je vrstni red obraten, so soočeni s kopico „nerazumljivih“ znakov in strokovnih izrazov ter si zato ne morejo ustvariti jasne slike, kaj naj s tem počnejo. Ko se osnov naučijo s praktičnim delom, jih lahko začnemo učiti abstraktne pojme ter kako posplošujemo in dokazujemo.

„Konkretna“ gradiva, ki so priporočena za osnovnošolce in dijake z diskalkulijo, so kocke, številski trakovi, tabele. Ti jih bodo morda uporabljali dlje kot njihovi sošolci, saj si pogosto le s težavo zapomnijo povezave med števili.

Matematična področja so povezana

Pravilni vrsti red

Praktično delo

Poimenovanje

RAZMIŠLJANJE

13. DISKALKULIJA

MULTISENZORNO POUČEVANJE

Ko otroke z diskalkulijo poučujemo matematiko, je treba tako kot pri pouku tujih jezikov uporabljati načela multisenzornega poučevanja (vidni, slušni, tipno-kinestetični dražljaji). Nove matematične pojme in postopke je na primer treba uvajati s konkretnim gradivom, diagrami, slikami in ustnimi pojasnili. Nato je treba otroke spodbuditi, da naj postopke, navodila itn. opišejo za lastnimi besedami. Napredek moramo pozorno spremljati na vsaki stopnji. Pri tem je treba preverjati, ali so otroci pojme temeljito razumeli in usvojili. Šele nato nadaljujemo z novim gradivom.

LITERATURA.

Kavkler, M. (1993). Pomoč otroku pri matematiki. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše. Ljubljana.

Kavkler, M., Žerdin, T., Magajna, L. (1991). Brati, pisati, računati. Zbirka: Izstopiti ne moreš. Pomurska založba. Murska Sobota.

Končnik-Goršič, N. (ur.), Kavkler, M. (ur.) (2002). Specifične učne težave otrok in mladostnikov : prepoznavanje, razumevanje, pomoč. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše. Ljubljana.

Košak Babuder, M. (ur.), Velikonja, M. (ur.) (2011). Učenci z učnimi težavami, Pomoč in podpora. 1. natis. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Reid, G., Kavkler, M., Viola, S. G., Košak Babuder, M., Magajna, L. (2007). Učenci s specifičnimi učnimi težavami: skriti primanjkljaji - skriti zakladi. Društvo Bravo. Ljubljana.

Multisenzorno učenje

Učenje z vsemi čutili

Napačne strategije

$$4+3 = 6$$

$$9-3 = 7$$

$$3 \times 8 = 11$$

$$6 \times 7 = 47$$

$$3 \times 70 = 21$$

$$900-400 = 600$$

$$70-10 = 71$$

$$10+30 = 13$$

$$77-68 = 11$$

$$1475+6894=712169$$

14. PRAVICE OTROK Z DISLEKSIJO

Otroci z disleksijo spadajo v skupino otrok s posebnimi izobraževalnimi potrebami. Njihove temeljne pravice so določene s **Konvencijo OZN o otrokovih pravicah** (1989):

- Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do izobraževanja in z namenom, da bi bila ta pravica polagoma dosežena **na podlagi enakih možnosti (...)** (28. člen)
- Države pogodbenice so si edine, da mora biti izobraževanje otrok usmerjeno:
 - a) k popolnemu razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti ter umskih in telesnih sposobnosti... (29. člen)

(<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105>)

Navedeni določili pomenita, da imajo vsi otroci pravico do:

- ☺ prepoznavne in ocene posebnih izobraževalnih potreb,
- ☺ individualne prilagoditve učnega načrta in metod poučevanja,
- ☺ individualnih prilagoditev zahtev glede na njihove zmožnosti,
- ☺ pritožbe s strani njihovih staršev pri posebnem organu ali instituciji (npr. varuhu pravic), če se njihove pravice kršene.

Nekatere države so že sprejele predpise, ki omogočajo, da se navedeno dejansko izvaja:

- ☺ so oproščeni glasnega branja pred celim razredom

npr. v Braziliji, na Hrvaškem in Češkem, ponekod v Nemčiji, na Irskem, Norveškem, Poljskem in Švedskem ter v ZDA.

- ☺ se jim ne znižuje ocen zaradi specifičnih pravopisnih napak

npr. v Braziliji, na Hrvaškem in Češkem, v Nemčiji in Italiji, na Norveškem in Poljskem.

- ☺ se jim ne znižuje ocen zaradi „nečitljive“ pisave

npr. v Braziliji, na Hrvaškem in Češkem, v Italiji, na Norveškem in Poljskem

- ☺ dovoljena uporaba računalnika ali pisalnega stroja

npr. v Avstriji - samo starejši učenci, v Belgiji, na Cipru in Češkem, v Franciji, Nemčiji, na Madžarskem, Irskem, Norveškem in Poljskem ter v Sloveniji, Španiji, Švici, Združenem kraljestvu in ZDA.

- ☺ ustno izkazovanje znanja ali avdio posnetki namesto pisnih izdelkov

npr. v Belgiji, na Hrvaškem in Češkem, v Franciji, na Madžarskem, Irskem, Norveškem in Poljskem, v Rusiji, Združenem kraljestvu in ZDA.

Konvencija OZN o otrokovih pravicah

Splošne pravice

Pri pouku

14. PRAVICE OTROK Z DISLEKSIJO

1. Posebne pravice otrok z disleksijo med preskusi znanja:

- ☺ za preverjanje pravopisa je dovoljena uporaba slovarja

npr. v Avstriji - samo starejši učenci, v Belgiji, na Češkem, v Nemčiji, na Madžarskem, Norveškem in Poljskem ter v Združenem kraljestvu.

- ☺ dovoljena je uporaba diktafona za poslušanje vprašanj na preskusu znanja, namesto da bi jih otroci brali

npr. v Belgiji, na Češkem, Norveškem, v Švici, Združenem kraljestvu in ZDA.

- ☺ vprašanja na preskusu znanja se otrokom lahko prebere

npr. v Belgiji in Braziliji, na Hrvaškem, Češkem, Irskem in Norveškem, v Španiji, Švici, Združenem kraljestvu in ZDA.

- ☺ otroci imajo med pisnimi preskusi znanja na voljo več časa

npr. v Belgiji, Braziliji, na Hrvaškem, Cipru in Češkem, v Franciji in Nemčiji, na Madžarskem, Norveškem, in Poljskem, v Rusiji in Sloveniji, na Švedskem, v Švici, Združenem kraljestvu in ZDA.

2. Posebne pravice otrok z disleksijo pri učenju tujih jezikov

- ☺ dovoljeno se jim je učiti le en tuj jezik, čeprav sta obvezna dva ali celo več jezikov

npr. v Franciji, na Irskem, Norveškem in Poljskem, v Švici, Združenem kraljestvu in ZDA.

- ☺ ocene pri tujem jeziku temeljijo predvsem na ustnih preskusih znanja

npr. na Češkem, v Franciji, in Nemčiji - recimo v Berlinu, na Norveškem in Poljskem

- ☹ V večini držav te pravice niso urejene z zakonom.

- ☹ Njihovo uporaba je zelo pogosto odvisno od posamezne šole ali učitelja.

Podatki v tem poglavju izvirajo iz ankete, ki jo je leta 2003 opravilo Evropsko združenje za boj proti disleksiji. Več podrobnosti o rezultatih ankete najdete v knjigi M. Bogdanowicz in H.A. Sayles „Rights of Dyslexic Children in Europe“ (2004).

Preskusi znanja

Tuji jeziki

Ocene

Težave

Težave v šoli in doma

„Vsakdanja opravila in težave otrok z disleksijo“

ZJUTRAJ

Okoliščine	Rešitev
Prebujanje	
Otrok: se s težavo prebudi sam. Ni naspan in pogosto piše domačo nalogo pozno v noč.	Vi: prebujajte ga na zabaven način. Na primer: zapojte mu „Mojster Jaka“, pri tem pa namesto izvirnega uporabite njegovo ime. Žgečkajte ga z njegovo plišasto igračo in mu pripovedujte v rimah zgodbico o tej igrači. Za dobro jutro ga poljubite.
Umivanje, oblačenje, zajtrkovanje	
Otrok: če ima šibkejše motorične spretnosti, se teh enostavnih opravil otepa, ker so zanj zahtevna, mu vzamejo veliko časa in jih nikoli ne naredi najbolje.	Vi: pomagajte mu tako časa, dokler je treba, vendar prenehajte takoj, ko ugotovite, da postaja spretnejši. Nikoli pa ne delajte teh opravil namesto njega!
Otrok: pogosto ga zanimajo druge stvari in ne tisto, kar bi moral v tistem trenutku delati. Na primer: opazuje, kako kaplje polzijo po steklu, namesto, da bi si umival obraz.	Vi: Ne jezite se nanj. Vprašajte ga, kaj bi moral delati v tistem trenutku. Recite mu, da ga v kuhinji čaka hrana, ki jo ima za zajtrk najraje, ali da mu boste na poti v šolo pri prodajalcu časopisov in revij kupili najljubši strip.

Na poti v šolo

<p>Otrok: pogosto ne želi ostati sam v šoli, saj ga je strah, ker ga v šoli čakajo zahtevne in neprijetne stvari.</p>	<p>Vi: Pokažite otroku, da ga imate radi, ne glede na šolske ocene! Recite mu: „Vem, da si se včeraj zelo trudil za današnji preskus znanja. Dal si vse od sebe. Ponosna sem nate. Če bo ocena slaba, se bova skupaj učila in naslednjič ti bo zagotovo uspelo. Ne delaj si skrbi!“ Vedno ga poljubite, ko se odpravlja v šolo.</p>
<p>Otrok: ne želi v šolo, pretvarja se, da je zbolel.</p>	<p>Vi: Izmerite mu telesno temperaturo. Preglejte mu grlo in če sumite, da se pretvarja, mu povejte, da niste odkrili nobenih resnih znakov bolezni. Poskusite odkriti razloge za otrokov strah. Ta se pogosto pojavi, ker nima napisane domače naloge ali se mu zdi, da ni dovolj pripravljen za preskus znanja. Poskusite ga pomiriti in predlagajte stvarne rešitev, na primer napišita pojasnilo učitelju, da bo manjkajočo domačo nalogo napisal do naslednjega dne. Otrok mora v šolo, sicer bi lahko razumel, da je pretvarjanje dovoljeno.</p>

POPOLDNE

Po vrnitvi iz šole

Otrok: si vam želi povedati vse, kar se je dogajalo v šoli, zlasti ob njegovih neuspehih ali nepravičnem ravnanju do njega.

Vi: Prisluhnite in omogočite mu, da vam lahko pove vse, kar ga pesti, in se tako znebi negativnih občutkov in stresa. To je pomembnejše, kot pa da poje še toplo kosilo. Če mu rečete, da naj vam pove, kaj ga muči, potem ko bo pojedel kosilo, naj vas ne preseneti, če tega ne bo želel. Ne pozabite, da se to, kaj je pomembno za vas, razlikuje od tega, kar je pomembno za otroka. Če se vam mudi, mu recite, da naj vam to kar želi povedati, pove v skrajšani obliki, ker morate čez par minut oditi, ko pa se vrnete, vam bo povedal vse podrobnosti.

Otrok: otrok je slabe volje, ne želi se pogovoriti o tem, kar ga tare, vendar imate občutek, da se je v šoli zgodilo nekaj neprijetnega.

Vi: Pokažite mu, da ga imate radi in da ga sprejemate takšnega, kakršen je. Povejte mu, da vas skrbi, ker je slabe volje, in da mu bo morda lažje, če se z vami pogovori o svojih težavah.

Pisanje domače naloge

<p>Otrok: domače naloge ne želi narediti takoj po pouku, ker je utrujen in se zaveda, da ga čaka zahtevno in „neprijetno“ delo.</p>	<p>Vi: dovolite mu, da se spočije, gre ven in se igra s prijatelji, vendar ne več kot eno uro.</p>
<p>Otrok: ne spomni se, kaj ima za domačo nalogo ali pa zatrjuje, da je nima, kar pa je malo verjetno.</p>	<p>Vi: poizvedite, kaj ima za domačo nalogo. Pokličite katerega od njegovih sošolcev. Če se to pogosto dogaja, prosite učitelja, naj preveri, ali si je otrok v beležko zapisal, kaj ima za domačo nalogo, in se vanjo tudi podpiše.</p>
<p>Otrok: otrok ne želi napisati domače naloge in pravi, da je ne zna narediti.</p>	<p>Vi: preverite, ali jo zmore narediti sam ali potrebuje pomoč. Otrok naj vse, kar zmore, naredi sam. Zahtevnejše dele mu je treba razložiti in jih narediti skupaj z njim. Tisti hip, ko vidite, da otrok zmore nalogo narediti sam, prenehajte s pomočjo. Po vsaki daljši nalogi, ki jo je naredil, ga pohvalite ali nagradite z neko dejavnostjo, ki jo ima rad. Če opazite, da ima ponovno težave ali da mu pojenja koncentracija, mu za kratek čas priskočite na pomoč.</p>
<p>Otrok: sedi pri nalogi zelo dolgo časa, ni osredotočen, druge stvari mu hitro odvrnejo pozornost.</p>	<p>Vi: skupaj z otrokom razdelite naloge na manjše dele in določite čas, v katerem jih mora narediti (uporabite budilko, peščeno uro ali štoparico). Ko naredi več „delov“ naloge, ga nagradite.</p>

Branje knjig

<p>Otrok: ne želi brati knjig, ki jih je učitelj določil za domače branje.</p>	<p>Vi: z otrokom glasno berite skupaj ali pa vi in otrok izmenično glasno berita posamezne dele besedila (Bogdanowicz, 1997). Med branjem delajte premore in se z otrokom pogovarjajte o ilustracijah v knjigi. Vprašajte ga za mnenje in se z njim pogovorite o težavah in zamislih, ki se mu ob besedilu porajajo (Reid in Wearmouth, 2002). Dovolite mu, da si za „pozorno poslušanje“ ali „pozorno branje“ izbere nagrado.</p>
---	---

Pregledovanje otrokovih delovnih zvezkov

<p>Otrok: pozabi dokončati nalogo (tako pri pouku kot za domačo nalogo) ter dela napake pri pisanju ali pri dokončanju nalog.</p>	<p>Vi: vsak dan pregledjte delovne zvezke in poskrbite, da otrok popravi vse napake. Napake, ki jih odkrijete, označite s svinčnikom ob robu vrstice. Otrok naj jih poišče in popravi. Popravke lahko dela z vašo pomočjo, vendar jih vi nikoli ne smete delati namesto njega.</p>
<p>Otrok: dela napake med pisanjem.</p>	<p>Vi: učite ga pravopisnih pravil in kako naj popravlja pravopisne napake, pri tem pa upoštevajte njegove slabosti in močna področja ter posebne izobraževalne potrebe.</p>

Šolska torba

<p>Otrok: pogosto v šoli pozabi delovni zvezek, zvezke za domačo nalogo, druge potrebščine ali opremo, ki jih potrebuje za delo doma itn. V torbi ima najverjetneje velik nered in zmešnjavo, tako da v njej le s težavo hitro karkoli najde.</p>	<p>Vi: poskrbite, da vsak dan sam pripravi torbo za naslednji šolski dan (takoj po končani domači nalogi). Preverite, ali je v torbo dal vse potrebščine in jih primerno razvrstil (npr. svinčniki, barvice, flomastri, nalivno pero, radirka in knjige itn.).</p>
<p>Otrok: pri pripravljajanju šolske torbe pozablja na pomembne potrebščine.</p>	<p>Vi: Pomagajte mu pri načrtovanju: „Kaj potrebujem jutri v šoli?“ Otrok naj naredi seznam vseh potrebščin, preverite seznam, nato pa naj stvari po seznamu zloži v torbo. Ko konča, preverite, če kaj manjka. Tudi otrok naj preveri seznam in vsebino torbe.</p>

Učna in dodatna strokovna pomoč

<p>Otrok: njegov razvoj ni enakomeren. Nekateri dejavnosti mu gredo zlahka od rok, pri drugih pa ima težave, t.i. razvojne primanjkljaje. Mednje spadajo motnje v razvoju vizualne motorike, slušno jezikovnih spretnosti, motoričnih funkcij ter koordinacije oz. integracije psihomotoričnih funkcij. Strokovnjak vam lahko pomaga ugotoviti, katere težave ima otrok.</p>	<p>Vi: bodite v stiku s šolo in sodelujte s specialnim pedagogom, ki izvaja dodatno strokovno pomoč ter po njegovih navodilih izvajajte naloge tudi doma. Le tako je mogoče premagati težave in izboljšati otrokovo znanje in spretnosti. Da bi bile otroku naloge zanimivejše, ga nagradite po vsakem zaključenem dnevu.</p>
---	--

Hišna opravila

<p>Otrok: navadno ima razmetano sobo, pisalno mizo in omare pa neurejene. Nikakor mu ne uspe vzdrževati reda.</p>	<p>Vi: skrijte mu polovico igrač (predvsem tiste, ki jih ne uporablja pogosto) in jih vsak drugi mesec zamenjajte s tistimi, ki ste jih pustili v otroški sobi. Kupite plastične ali lesene zaboje in jih postavite na police. Označite jih s sličicami ali opisi njihove vsebine (če otrok zna brati). Prvič pospravita sobo skupaj, tako da bo vedel, kako se je tega treba lotiti. Stvari pospravita v ustrezne zaboje in vsakemu določita stalno mesto v sobi. Naslednji teden mu med pospravljanjem sobe pomagajte samo z ustnimi napotki. Ko konča, ga nagradite.</p>
<p>Otrok: vedno znova pozablja na domača opravila, za katera je zadolžen, npr. odnašanje smeti.</p>	<p>Vi: če namig z besedami ne zaleže, postavite smeti v otrokovo sobo, ne da bi mu karkoli rekli.</p>

ZVEČER

Branje zgodbe za lahko noč

<p>Otrok: ne zanimajo ga niti knjige niti poslušanje zgodb, ki mu jih želimo prebrati. Težave ima z osredotočanjem na zgodbo in njenim razumevanjem.</p>	<p>Vi: vsak dan 20 minut pred spanjem berite otroku knjigo po njegovi izbiri. Z branjem za zabavo se pri otrocih razvije ljubezen do knjig in navada branja pred spanjem. To je tudi priložnost za druženje, pogovor in razmišljanje o glavnih likih iz knjige ter smeh ali solze in srečo ob srečnem koncu zgodbe.</p>
<p>Otrok: ne želi zaspati.</p>	<p>Vi: Dovolite mu, da ima luč prižgano še 20-30 minut, vendar mora med tem časom brati knjigo (sam ali z vašo pomočjo).</p>

LITERATURA

- Bechen, P., Kinzinger, W., & Seger, S. (2004). *LRS-Ratgeber*. Stuttgart: Riederer.
- Betz, D. & Breuninger, H. (1991). *Jedes Kind kann schreiben lernen*. Weinheim: Beltz.
- Betz, D. & Breuninger, H. (1998). *Teufelskreis Lernstörungen. Theoretische Grundlegung und Standardprogramm. Materialien für die klinische Praxis*. (5. Aufl.). München: Beltz.
- Breuer, H. & Weuffen, M. (2000). *Lernschwierigkeiten am Schulanfang. Schuleingangsdiagnostik zur Früherkennung und Frühförderung*. Weinheim und Basel: Beltz.
- EGS-Texte: Erscheinungen. Theorieansätze. (2001) *Prävention. Eine systematische Einführung in die Gesamtproblematik*. 2. Aufl.- München. Oldenbourg.
- Ganser, B. & Richter, R., (Hrsg.). (2003). *Was tun bei Legasthenie in der Sekundarstufe?* Donauwörth: Auer.
- Geist, A. (2003). *Einführung in das Erdinger Eltern-Kind-Rechtschreibtraining*. Skript. Erding.
- Grabbe, F., Haller, K., Küppers, A., & Lassert, U. (1997). *Training - Diktate, Sek. Stufe I, 1-10. Schuljahr, 100 Testdiktate*. Stuttgart: Klett.
- Haase, P. (Hrsg.). (2000). *Schreiben und Lesen sicher lehren und lernen. Voraussetzungen Risikofaktoren, Hilfen bei Schwierigkeiten*. Dortmund: Borgmann.
- Hofmann, B. (2001). *Lese-Rechtschreibschwäche - Legasthenie. Erscheinungen. Theorieansätze. Prävention. Eine systematische Einführung in die Gesamtproblematik* (2. Aufl.). München: Oldenbourg.
- Klasen, E. (1997). *Legasthenie - umschriebene Lese-Rechtschreib-Störung. Informationen und Ratschläge*. Weinheim: Chapman und Hall International Thomas Publishing Company.
- Klicpera, Ch. & Gasteiger-Klicpera, B. (1998). *Psychologie der Lese- und Schreibschwierigkeiten. Entwicklung, Ursachen, Förderung* (2. Aufl.). Wien: Beltz.
- Klicpera, C., Schabmann, A., & Gasteiger-Klicpera, B. (2003). *Legasthenie. Modelle, Diagnose, Therapie und Förderung*. München, Basel: Reinhardt UTB.
- Küspert, P. & Schneider, W. (2000). *Hören, lauschen, lernen. Sprachspiele für Kinder im Vorschulalter. Würzburger Trainingsprogramm zur Vorbereitung auf den Erwerb der Schriftsprache*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

LITERATURA

- Landerl, K., Wimmer, H. & Moser, E. (1999). *SLRT. Salzburger Lese- und Rechtschreibtest. Verfahren zur Differentialdiagnose von Störungen des Lesens und Schreibens für die 1. bis 4. Schulstufe* (Nachdruck der 1. Aufl.). Bern: Hans Huber.
- Mantel, M. (1990). *Effizienter lernen, Wissen schneller aneignen - Speicherkapazität steigern - Kreativität verbessern - Kompaktwissen (3. Aufl.)*. München: W. Heyne-Verlag.
- Marschik, M. & Klicpera, Ch. (1993). *Kinder lernen lesen und schreiben. Ein Ratgeber für Eltern und Lehrerinnen*. Dortmund: Borgmann publishing.
- Naegele, I. M. (2001). *Schulschwierigkeiten in Lesen, Rechtschreibung und Rechnen. Vorbeuge, verstehen, helfen. Ein Elternhandbuch*. Weinheim und Basel: Beltz.
- Otto, Ch. (2004). *LRS Teil I und Teil II. Förderung - Lesen - Schreiben - Lernen*. Zwettl: Waldviertler Lehrmittelverlag.
- Reid, G. (2004). *Dyslexia: A Complete Guide for Parents*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Rosenkötter, H. (1997). *Neuropsychologische Behandlung der Legasthenie*. Weinheim: Psychologie Verlags Union.
- Rosenkötter, H. (2003). *Auditive Wahrnehmungsstörungen*. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Schulte-Körne, G. (2004). *Elternratgeber Legasthenie*. München: Knaur.
- Schwinghammer, H. (1999). *Legasthenie - So helfe ich meinem Kind*. Augsburg: Weltbildbuchverlag.
- Sellin, K. (2004). *Wenn Kinder mit LRS Fremdsprachen lernen*. München: Reinhardt Verlag.
- Smythe, I. & Everatt, J. (2002). *Dyslexia and the multilingual child - Policy into practice*. Topics in Language Disorders. Vol 22, 71-80.
- Smythe, I., Everatt, J., & Salter, R. (2004). *International Book of Dyslexia. A cross language comparison and practice guide*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Soremba, E. M. (1995). *Legasthenie muss kein Schicksal sein. Was Eltern tun können, um ihren Kindern zu helfen (3. Aufl.)*. Freiburg im Breisgau: Herder.
- Steirischer Landesverband Legasthenie (STLL). *Empfehlungen für PädagogInnen und Eltern*. Folder. Graz: Leykam.

LITERATURA

Tacke, G. (1998). *Lese- Rechtschreibschwäche. Diagnose, Ursachen, Fördermöglichkeiten. Materialien Grundschule GS 3*. Stuttgart: Landesinstitut für Erziehung und Unterricht.

Tacke, G. (2000). *Informationen zur Lese- Rechtschreibschwäche*. Website:
<http://www.oberschulamtstuttgart.de/beratung/psychol/material/LRSInternet/LRSInternet.htm>

SPLETNE STRANI

DYPATEC

www.dypatec.eu

Društvo BRAVO

<http://www.drustvo-bravo.si>

European Dyslexia Association (eda)

<http://www.eda-info.eu>

British Dyslexia Association (BDA)

<http://www.bda-dyslexia.org.uk/>

Hornsby International Dyslexia Centre

<http://www.hornsby.co.uk>

International Dyslexia Association (ida)

<http://www.interdys.org>

Information Network on Education in Europe

http://www.eurydice.org/Eurybase/frameset_eurybase.html

World Dyslexia Network Foundation (WDNF)

<http://web.ukonline.co.uk/wdnf/index.html>

Več informacij je na voljo pri spodaj navedenih institucijah, udeleženi v projektu DYPATEC:

Austria

Pädagogische Akademie des Bundes in der Steiermark
Hasnerplatz 12, 8010 Graz
phone: ++43 316 683189
Fax: ++43316-683189/20
e-mail: office@phgraz.at
Website: www.phgraz.at
Verantwortliche Person: Mag. Hermine Posch
e-mail: hermine.posch@aon.at

Institut für Sprachwissenschaft
(Karl-Franzens-Universität Graz)
Merangasse 70, 8010 Graz
phone: ++43 316 3802421
Fax: ++43 316 380-9780
Website: <http://www-gewi.uni-graz.at/ling/>
Verantwortliche Person:
a.o. Univ.-Prof. Dr. Hanspeter Gadler
e-mail: hanspeter.gadler@uni-graz.at

Steirischer Landesverband Legasthenie (STLL)
Mandellstraße 4, 8010 Graz
phone: ++43 316 829560
cell: ++43 316-676 3690717
Website: <http://www.legasthenie-stll.com/>
Verantwortliche Person: Petra Rouschal
e-mail: rouschal@yahoo.de

Arbeitskreis Kind und Schule (ARKUS)
Rechter Iselweg 5, 9900 Lienz
phone: ++434852-64085
Fax: ++434852-64085
Website: www.arkus-lienz.at
Verantwortliche Person: Gudrun Lindsberger
e-mail: arkus@aon.at

Czech Republic

Universita Karlova, Pedagogická Fakulta Katedra speciální pedagogiky
M.D.Retigové 4, Praha 1, 110 00 Česká republika

phone: +420 221 900 246

Fax: +420 224 947 782

Person responsible: Dr. Iva Strnadova

e-mail: iva.strnadova@pedf.cuni.cz

Deutschland

Sozialpädiatrisches Zentrum, Klinikum Ludwigsburg
Erlachhofstraße 10, D-71631 Ludwigsburg,
Deutschland

phone: ++49 7141-997162

Fax: ++49 7141-007470

Website: www.kliniken-lubi.de

Verantwortliche Person:

Dr. Henning Rosenkötter

e-mail: henning.rosenkoetter@kliniken-lb.de

Applying for the second year (with successful preparatory visit and Participation in the first year):

Praxis für Integrative Kindertherapie (PIK)

Mahlowerstraße 24, 12049 Berlin

phone: ++49 3061 307300

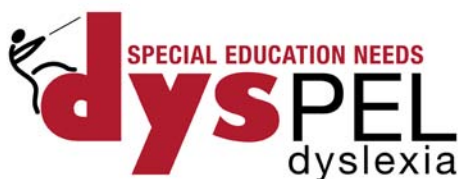
Website: under construction

Verantwortliche Person:

Dr. Christel Otto, Dr. Petra Dinse

e-mail: petradinse@tonline.de

Luxembourg

Dyslexia and Special Needs Luxembourg (DYSPEL)

69, rue Rham, L-6142 Junglinster

Luxembourg

phone: +352.621.261952

Website: www.dyspel.org

Person responsible:

Raymond Claes (President of DYSPEL)

e-mail: rclaes@pt.lu

Poland

Polskie Towarzystwo Dysleksji (Polish Dyslexia Association)
80-343 Gdansk, ul. Pomorska 68, Poland
phone: ++4858 557 0531333
Fax: ++4858 557 5835
Website: http://dysleksja.univ.gda.pl/form_zg.htm
e-mail: marta.bogdanowicz@wp.pl
e-mail: psymbg@univ.gda.pl

United Kingdom

Dyslexia North West, c/o Red Rose School
28 - 30 North Promeade, St. Annes on Sea,
Lancashire, England FY8 2 NQ
phone: 01253 720570
Fax: 01253 720570
Website: www.redroseschool.co.uk and
www.dyslexiacentre.org
Person responsible: Colin Lannen
e-mail: redroseschool@btopenworld.com

Malta

Specific Learning Difficulties service
Sarria Street, Floriana, Malta
phone: 00356 21 234965
Person responsible: Christine Xuereb
e-mail: xuerebc@gmail.com

Turkey

Çanakkale Onsekiz Mart University
Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bıçlım, S n f
Çğretmenliği A.B.D. Anafartalar Kampüsü, 17100
Çanakkale TURKEY
Telefon: 0 286 2171303 Fax: 0286 2120751
Website: www.comu.edu.tr
VPerson responsible: Dr.Siğdem ŞAHİN TAŞKIN
e-mail: cashin@comu.edu.tr

Güztepe Halil İbrahim Türkkan İlköğretim Okulu
Yumurtac Abdi Bey sok. No.53,
Kad kuy 34720 İstanbul TURKEY
Telefon: 0216 567 07 90
Person respônible: Şeyda İŞMAN
e-mail: s_isman@hotmail.com

Seznam avtorjev

Austria

INSTITUTION-NAME	E-MAIL ADDRESS	WEBSITE
Pädagogische Akademie des Bundes in der Steiermark	Teacher Training College	www.phgraz.at office@phgraz.at
Posch Hermine, Mag.	Hermine.Posch@aon.at	
Reinsberger Elisa	elisa.reinsberger@schule.at	
Unterleitner Inge, Mag. Dr.	Inge.unterleitner@gmx.at	
Karl-Franzens-University Graz	University of Graz, Department of Linguistics	http://www-gewi.uni-graz.at/ling/
Edtstadler Konstanze	konstanze.edtstadler@edu.uni-graz.at	
Gadler Hanspeter a.o. Univ. Prof. Dr.	hanspeter.gadler@uni-graz.at	
STLL (Steirischer Landesverband Legasthenie)	Parents Association	http://www.legasthenie-stll.com/
Glatz Renate, Dipl. Päd.	renate.glatz@aon.at	
Pratter Karin, Mag.	karin.pratter@chello.at	
Rostek Elke	elke.rostek@tugraz.at	
Rouschal Petra	rouschal@yahoo.de	

Germany

Sozialpädiatrisches Zentrum, Klinikum Ludwigsburg	Center for Child Neurology and Developmental Medicine	www.kliniken-lubi.de
Rosenkötter Henning, Dr.	henning.rosenkoetter@klinik-en-lb.de	
Tacke Gero, Dr.	Gero.Tacke@Main-Tauber-Kreis.de	

PIK (Praxis für Integrative Kindertherapie)	PIK (Center for integrative child therapy)	
Dinse Petra		
Erdmann Christa		
Otto Christel; Dr. (†)		

Luxembourg

DYSPEL asbl	Dyslexia and Special Education Needs	http://www.dyspel.org http://www.dypatec.eu
Claes Raymond	rclaes@pt.lu	
Weber Mathilde	tweber@pt.lu	

Poland

Polish Dyslexia Association	Parents Association	http://dysleksja.univ.gda.pl/
Bogdanowicz Marta, Prof. Dr.	marta.bogdanowicz@wp.pl psymbg@univ.gda.pl	
Kasica-Nowakowska Alicja	alicja.kasica@gmail.com	
Petrus Paulina	petrusp@poczta.pl	
Bogdanowicz Katarzyna	kasiabogdanowicz@poczta.onet.pl	

Czech Republic

Charles University in Prague		
Strnadova Iva, Dr.		
Cerna Marie, Doc. PhDr.		
Novakova Helena, Dr.		

United Kingdom

Dyslexia North West	Red Rose School	www.redroseschool.co.uk www.dyslexiacentre.org
Lannen Colin	redroseschool@btopenworld.com	
Lannen Sionah, Dr.		
Reid Gavin, Dr.		

Malta

SpLD Service Malta	Special Learning Difficulties Service	
Xuereb Chrisitine	xuerebc@gmail.com	
Cardona Kevin		

Turkey

Canakkale Onsekiz Mart University Eđitim Fakóltesi, İlköđretim Bölümü, Sınıf Öđretmenliđi A.B.D. Anafartalar Kampüsü, 17100 Canakkale	University of Canakkale	www.comu.edu.tr
Sahin Taskin Cigdem	csahin@comu.edu.tr	
Gúztepe Halil İbrahim Tırkkán İlköđretim Okulu Yumurtacı Abdi Bey sok. No.53, Kadıkúy 34720 İstanbul	Special School for Children with Dyslexia and other Learning Difficulties	
Isman Seyda	s_isman@hotmail.com	
Erdgony Hatice	haterdo@yahoo.com	

Ilustracije so iz '1 Million de Cliparts ' - Copyright Micro Application (France).

Projekt DYPATEC: Sodelujoče ustanove

